

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra výtvarné výchovy

MÍSTO SETKÁNÍ

autor: Veronika HRADIČKA HOLÁ
vedoucí práce: MgA. Michal SEDLÁK

DIPLOMOVÁ PRÁCE

obor: Učitelství výtvarné výchovy pro ZŠ, SŠ a ZUŠ
Prezenční studium jednooborové

Praha 2010

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji panu MgA. Michalu Sedlákovi za cennou pomoc při vypracování této práce.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji,

že jsem tuto diplomovou práci vypracovala zcela samostatně a veškerou použitou literaturu a další podkladové materiály, které jsem použila, uvádím v Seznamu použité literatury a Seznamu použitých vyobrazení.

Dne 10. dubna 2010

NÁZEV

Místo setkání

ABSTRAKT

Práce mapuje různá místa setkání ve veřejném prostoru. Veřejný prostor je chápán jako prostředí, které nás obklopuje a ve kterém se přirozeně pohybujeme, ať už jde o ulici, prostředky hromadné dopravy, obchodní centra, školy, chrámy či galerie, muzea atd. Část práce je věnována setkání samotnému a rituálu s ním spojeným – pozdravu. Pozornost je věnována i umělecké činnosti ve veřejném prostoru a setkávání s ní.

KLÍČOVÁ SLOVA

setkání, veřejný prostor, umělecká tvorba, socha, performance, happening, body-art, pozdrav, chrám, genius loci

TITLE

The meeting place

SUMMARY

Work presents the different meeting places in the public space. The public space is seen as an environment which surrounds us and where we can naturally move, whether on the street, public transport, shopping centres, schools, temples or galleries, museums, etc. Part of the work is devoted to the meeting itself and the ritual associated with it- greeting. Attention is also paid to artistic activities in public areas and meeting with it.

KEYWORDS

meeting, public space, artistic activity, a sculpture, performance, happening, body-art, temple, genius loci

OBSAH

1. ÚVOD.....	7
2. POZDRAV.....	9
2. 1. OFICIÁLNÍ A NEOFICIÁLNÍ POZDRAV.....	10
2. 2. VERBÁLNÍ A GESTICKÉ.....	11
2. 3. UPŘÍMNÝ A NEUPŘÍMNÝ POZDRAV.....	12
3. SETKÁNÍ S VÝTVARNOU KULTUROU.....	12
3. 1. CHRÁMY – UNIVERZÁLNÍ MÍSTO SETKÁNÍ.....	13
3. 2. SOUČASNÁ TVORBA A JEJÍ MÍSTA SETKÁNÍ.....	17
3. 2. 1. SETKÁNÍ S UMĚNÍM VE VEŘEJNÉM PROSTORU.....	18
3. 2. 1. 1. RITTSTEIN V OSTRAVĚ, PRECLÍK V PRAZE.....	19
3. 2. 1. 2. TRANSPARENCY ANEB SETKÁNÍ SVĚTA V JEDNÉ SOŠE.....	22
3. 2. 2. PERFORMANCE, HAPPENING – MÍSTA SETKÁNÍ ZE SVÉ PODSTATY...23	
3. 2. 2. 1. PROCHÁZKA PO NOVÉM SVĚTĚ.....	23
3. 2. 3. 1. VERONIKA BROMOVÁ – VEŘEJNÉ VERSUS SOUKROMÉ, SETKÁNÍ S JINAKOSTÍ.....	25
4. ZÁVĚR.....	28
5. DIDAKTICKÁ ČÁST.....	30
5. 1. VÝTVARNÁ ŘADA.....	30
5. 2. VÝUKA.....	36
5. 2. 1. REFLEXE VERONIKA HRADIČKA HOLÁ (VYUČUJÍCÍ).....	36
5. 2. 2. REFLEXE BOŽENA OSVALDOVÁ (PARTICIPUJÍCÍ VYUČUJÍCÍ).....	38

5. 2. 3. KÓDY A KATEGORIE.....	39
5. 2. 3. 1. TABULKA VAZEB.....	44
5. 2. 3. 2. NEJVÝZNAMNĚJŠÍ VAZBY V MNOŽINOVÉM GRAFU.....	45
5. 2. 4. ZÁVĚREČNÉ ZHODNOCENÍ VÝUKY.....	46
6. PÁR SLOV K VÝTVARNÉ ČÁSTI.....	47
PŘÍLOHA - Fotografická dokumentace výuky v ZUŠ Klementa Slavického v Radotíně	
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	50
SEZNAM POUŽITÝCH VYOBRAZENÍ.....	52

1. ÚVOD

„Místo setkání“ je neskutečně širokým tématem, které každou lidskou bytost provází celým životem, ať už si to dotyčný uvědomuje, nebo ne. A také se netýká pouze lidí, ale celého nám známého světa. Vždyť i vesmír je plný „míst setkání“ už od svého vzniku, kdy se částičky hmoty střetly s takovou razancí, až mohlo dojít k jeho zrodu. Jak píše Sagan: *„I při zběžném pohledu na vesmír jsme vzrušeni. Mrazí nás v zádech, zadržává se nám hlas, máme podivný pocit, jako bychom ztráceli paměť, anebo padali z velké výšky. Jsme si vědomi, že nahlížíme do největšího tajemství.“*¹ A další miliardy let se hmota různě přeskupovala a mísila, potkávala se a zase se dělila, až došlo ke vzniku Slunce, zbylé částice se setkaly a utvořily planety a mezi nimi se objevila i naše Země. *„Přístupme k planetám našeho systému, velkým světům zajatým Sluncem, které gravitace nutí sledovat téměř kruhové dráhy. Jsou zahřívány především teplem Slunce... Gigantické světy složené z plynu, Neptun, Uran, Saturn – klenot sluneční soustavy – a Jupiter, ty všechny jsou obklopeny ledovými měsíci. Uvnitř oblasti vnitřní sluneční soustavy. Zde je například rudá planeta Mars s vysokými vulkány, velkými údolními, prudkými pískovými bouřemi, jež zasahují celou planetu, a – což je možné – i některými jednoduchými formami života. Všechny tyto planety obíhají kolem Slunce, které je naší nejbližší hvězdou, a v níž, v pekle vodíkového a héliového plynu, probíhají termonukleární reakce zaplavující svým světlem celou sluneční soustavu. A konečně, na konci našeho putování, se vrátíme do našeho malého, křehkého, modrobílého světa, světa ztraceného v kosmickém oceánu, světa mezi nesčetným množstvím jiných světů. Může být významný jen pro nás. Země je naším domovem, naším rodištěm.“*² Země se pravděpodobně setkala s kometou. Toto setkání vedlo až k počátku života. *„Zde se vynořil a vyvinul náš druh života.“*³ Země se tak stala pro veškeré pozemské tvorstvo „místem setkání.“ Po další miliardy let se zde potkávaly a loučily různé druhy organismů, od virů a jednobuněčných forem, až po savce v čele s člověkem. *„Lidský rod zde dospíval.“*⁴

A různá další místa a setkání vedla k tomu, že se v této práci zabývám „Místem setkání.“ Toto téma ve mně neevokuje jen nějaké konkrétní místo, jakým je například nádraží, škola, divadlo, restaurace či kostel, kde se mohou lidé setkávat anebo míjet. Ale realizuje se především v mé hlavě, v mém mozku. To je prostor, kde

¹ SAGAN, C.; *Kosmos*, nakl. Eminent ve spolupráci s Knižním klubem k. s., Praha 1998, ISBN 80-85876-54-X (Eminent), ISBN 80-7176-727-1 (Knižní klub), kap. I. Na březích kosmického oceánu, str. 4

² viz SAGAN, C.; *Kosmos*, kap. I. Na březích kosmického oceánu, str. 11

³ viz SAGAN, C.; *Kosmos*, kap. I. Na březích kosmického oceánu, str. 11

⁴ viz SAGAN, C.; *Kosmos*, kap. I. Na březích kosmického oceánu, str. 12

se vlastně všechna naše setkání a důsledky těchto setkání plně rozvíjí. To je to místo, kde to vše prožíváme. Nebýt našeho mozku, tak si ani neuvědomíme, kolik možností toto téma nabízí a co vše je se setkáním spojeno. Kolik emocí, ať už kladných, nebo záporných, v nás může vyvolat.

A kdybychom neměli tuto schopnost reflektovat, nebylo by umění, nebyla by věda, nebyl by kulturní život. Například každé umělecké dílo kolem sebe vytvoří magický prostor, který v sobě spojuje nejen vizuální podobu konkrétního výtvoru, ale i myšlenky autora, odraz doby a spoustu dalších přidružených obsahů. Z tohoto místa si pak divák odnáší emoce, které ho obohacují a nějakým způsobem formují. A není až tolik podstatné, jestli na nás působí krásná Mona Lisa od Leonarda nebo odpudivá v lihu naložená ovce Damiena Hirsta. Kolik setkání již tato díla zapříčinila, kolik lidí ovlivnila...

Obr. 1 Damien Hirst – „Pryč ze stáda,“ 1994

Umění nám poskytuje svobodu volby, my sami si můžeme vybrat, s jakým dílem se chceme setkat. Do galerie můžeme jít za konkrétním obrazem, do divadla jdeme za určitou hrou, či hudbou. Můžeme tak, alespoň částečně, určit, za jakým setkáním jdeme. S touto možností se většinou v běžném životě nesetkáme. Život je

plný náhodných setkání a náhodných míst, na kterých se ocitáme, je důležité mít při každém z nich napjaté všechny smysly, abychom si z těchto setkání odnesli co nejvíce.

Z celé škály míst setkání, mě nejvíce fascinuje běžné setkávání lidí při každodenních situacích a příležitostech, proto se této problematice budu věnovat nejen v teoretické části, ale i ve výtvarné části diplomové práce. Jde mi hlavně o taková místa setkání, které s sebou nesou určitou anonymitu, jako jsou ulice či dopravní prostředky. Také se zajímám o setkání lidí s uměleckými díly ve veřejných prostorech, ať už jde o sochy či objekty na ulici, kdy je chodci míjejí z velké části pouze náhodou, nebo o galerie. Místa, předem určená a vymezená pro setkání člověka a uměleckého díla.

Jednou z oblastí výtvarné kultury, jež mi téma „Místo setkání“ evokuje nejvíce, jsou chrámy, které byly přesně k tomuto účelu budovány, proto jim věnuji část své práce. Druhý širší celek, který v této práci zaujme výtvarná kultura, se bude soustředit na tvorbu autorů současných a jejich způsobů, jak se vyjadřují, jakých technologií využívají, protože si myslím, že výtvarník (umělec) jako bytost z určitého sociálního prostředí, formovaná určitou kulturou, by měla mít povědomí o tom, jak tvoří a jakým způsobem reflektují své prostředí i další jedinci. Toto povědomí by mělo sloužit nejen k lepšímu pochopení, ale i k inspiraci a otevření nových možností.

Část práce bych také ráda věnovala pozdravům, ty jsou nedílnou součástí mezilidských setkávání. Ze setkání lidí ve veřejném prostoru budu vycházet ve výtvarné části mé diplomové práce a tedy i z její obhajoby.

Didaktickou část koncipuji na základě výtvarné řady, kdy jeden úkol vyzkouším v praxi a zpracuji jeho didaktickou analýzu, která by měla poukázat na kvality a nedostatky koncepce mé výuky.

2. POZDRAV

První samostatnou kapitolu věnuji pozdravům. Člověk je sociální tvor, proto je jeho život naplněn setkáváním na různých místech, za různých příležitostí a za využití různých komunikačních prostředků. „*Konverzace se vyvíjí tam, kde je místo setkání – přes plot, u branky, u vstupních dveří.*“⁵ Setkáváme se s lidmi nám blízkými i cizími, osobně, korespondenčně či telefonicky, dnes už i videotelefonicky. Většina

⁵ GEHL, J.; *Život mezi budovami – Užívání veřejných prostranství*, nakl. Nadace partnerství – Program Partnerství pro veřejná prostranství a Jan Gehl, Brno 2000, ISBN 80-85834-79-0 (Albert), str. 170

našich setkání, ať už jsme kdekoli je provázena rituálem. Tím rituálem není nic jiného než pozdrav.

„...konverzující skupinky lze vidět všude tam, kde se lidi potkávají – na schodišti, u dveří do obchodu, uprostřed prostoru, téměř nezávisle na čase a prostoru.“ ⁶ S místem setkání mezi lidmi je neoddelitelně spjat i pozdrav. Každý má svůj osobitý styl, jak zdravit ostatní. Náš pozdrav by měl být vyjádřením úcty k druhému, a proto by měl být míněn vždy upřímně. Avšak nelze napsat, že k této upřímnosti, obzvláště v našem světě západní kultury dochází, pozdravy jsou součástí zdvořilostní konverzace a tedy i jakýmsi zaběhlým stereotypem. Pro snazší orientaci rozdělím pozdravy do několika kategorií. Na oficiální a neoficiální, tato kategorie vymezuje příležitost, místo a statut osoby, se kterou se zdravíme. Dalšími okruhy by mohly být pozdravy verbální a gestické, jejich využití záleží na situaci a místě, a pak upřímné a neupřímné. Jednotlivé okruhy se samozřejmě překrývají, a ani v rámci dvojice neexistuje ostrá hranice.

2. 1. OFICIÁLNÍ A NEOFICIÁLNÍ POZDRAV

Tato kategorie by nám měla pomoci vymezit místo a sociální statut zdravících osob. Nejprve k oficiálním pozdravům, k základnímu pozdravení tohoto typu patří v českém jazyce slovní spojení: Dobrý den (večer, ráno, odpoledne)! Je využitelné ve všech formálních situacích – návštěva lékaře, vyřizování na úřadech, při vstupu do obchodu, do školy. Tento pozdrav nám nedefinuje podřízenost a nadřazenost jednotlivých subjektů, pouze vyjadřuje formálnost situace. Využívá se hlavně při styku s cizími lidmi, či s lidmi, se kterými si zdravící osoba vyká. Nashledanou!, je ekvivalentem tohoto pozdravu pro odchod, rozloučení. Český jazyk měl více formálních pozdravů, ale ty postupem času zastaraly a přešly do archaických sousloví, kterých moderní čeština nevyužívá, např.: Rukulíbám!, Má Úcta!, Pozdrav pánbůh!...

Oficiálně a neoficiálně můžeme zdravit, obzvláště v některých skupinách, i gestem, avšak o tom níže.

Neoficiálních pozdravů existuje nepřeberné množství, jsou vymezovány růzností sociálních skupin, které je využívají. V češtině nejběžnější jsou: Ahoj!, Čau!,

⁶ GEHL, J.; *Život mezi budovami – Užívání veřejných prostranství*, nakl. Nadace partnerství – Program Partnerství pro veřejná prostranství a Jan Gehl, Brno 2000, ISBN 80-85834-79-0 (Albert), str. 149

a jejich mutace např.: Ahojík!, Čus! Čus bus!... Tyto pozdravy se využívají hlavně mezi rodinnými příslušníky, kamarády a známými, se kterými si tykáme. Různé sociální skupiny si mohou utvářet pozdravy vlastní, ty jsou pak limitovány určitým počtem lidí a bývají často doplněny i nějakým specifickým gestem, např. plácnutím rukou (mladí lidé a jejich touha někam patřit a zároveň se vymezit celku).

2. 2. VERBÁLNÍ A GESTICKÉ

V mnoha případech nezdravíme pouze za pomoci slov, ale využíváme ještě našich gest. Nejobvyklejší formální gesto je stisk ruky, který o mnohém napovídá. Abychom zanechali dobrý dojem, tak by měl být náš stisk dostatečně pevný, nevhodně působí jak letmý dotyk, tak i hrubá síla.

Formálních gesta jsou i další, například v armádě salutování, to je pouze gestický pozdrav využívaný určitým okruhem lidí, vzdává se tak holt a respekt k druhé osobě, nezávisle na šarži. Zastaralým gestickým pozdravem je smeknutí klobouku u pána a v dnešní době i méně obvyklý polibek ruky dámě, oba tyto způsoby patří do nejvyšší etiky, která nám říká, jak tyto úkony správně a vkusně provést.

Oproti tomu gesta a slovní pozdravy některých sociálních skupin, hl. dospívající děti, mohou působit do značné míry až vulgárně. Jde jen o to, správně dekodovat dané gesto a slovo. Což může být velmi obtížné a někdy zhora nemožné, protože jde o řeč vybrané uzavřené skupiny. Na druhou stranu není důvod tyto pozdravy obhajovat, protože děti určitě znají konvenční pozdrav, který by měli používat.

Čistě gestický pozdrav využívají i profesionální řidiči, např. autobusu či tramvaje, jde jen o jakési zdvižení prstu, někdy doprovoděné jemným pohybem zápěstí.

Nejdůležitější a nejběžnější gesta pro pozdrav, ať už na uvítanou, nebo na rozloučenou, jsou pokynutí hlavy a zamávání celou dlaní.

2. 3. UPŘÍMNÝ A NEUPŘÍMNÝ POZDRAV

Asi nejdůležitější téma u pozdravů. Snad každý si uvědomuje, že ne vždy upřímně popřál dobrého dne. Upřímnost u pozdravů je jejich nezbytnou součástí. Kdo by chtěl jednat s člověkem, kterému nevěří ani pozdrav? Upřímný pozdrav je základem pro každé úspěšné vystupování a u učitelské profese je tomu dvojnásob. Každé větší dítě umí vycítit, jaký postoj vyjadřujeme v pozdravu, a podle toho se k nám taky zachová.

Pozdravy nás provázejí celý den, neboť neustále se míváme s druhými, setkáváme se na rozličných místech, s velice různorodými lidmi, kteří v nás vyvolávají různé emoce, k tomu se přidává konvence a nepřeborné množství pozdravů, z nichž mnohokrát za den volíme a vybíráme ta správná slova, to správné gesto pro dané místo.

3. SETKÁNÍ S VÝTVARNOU KULTUROU

Místo setkání je natolik širokým tématem, že je potřeba si vymezit hranice. Mým zájmem jsou setkání lidí, která se odehrávají ve veřejném prostoru, ať už jde o ulici, hromadnou dopravu, kavárnu... Jsou to setkání a místa, kde se vyskytujeme každý den, proto o nich moc neuvažujeme, přitom v sobě nesou své kouzlo, prostory, kterými krácejí a míjejí se stovky i tisíce lidí, z nichž každý má svou osobnost, svého ducha, své myšlenky a osudy. To vše se na těchto místech mívá a setkává a do určité míry ovlivňuje, aniž bychom to více reflektovali, bereme tato setkání jako samozřejmost.

Výtvarná umění, výtvarná kultura a vůbec výtvarné pole nám nabízí nekonečný prostor pro různá setkání, ať už se přímo týkají konkrétních děl, nebo jen myšlenkových konstrukcí s nimi spojených. Celé toto pole je nepřeborným místem setkání, dokonce bych si dovolila říci, že je to jednou z jeho hlavních podstat, nabízet nekonečný prostor pro setkání a absorbování toho, co z těchto setkání vzniká, ať už umělecky či teoreticko-vědně.

Lidé, kteří tvoří, nabízejí prostřednictvím svých děl setkání se svými myšlenkami lidem, kteří aktivní tvorbu nepotřebují, lidem kteří pro své myšlenky využívají jiný způsob vyjádření, nebo naopak se konfrontují s jiným způsobem tvorby. Tato setkání nutně vedou k emočním i rozumovým reakcím, kdyby tomu tak nebylo, tak je velice pravděpodobné, že by člověk žádný typ umění nevytvářel, protože by je nikdo nevyhledával, proto by ani nebyla potřeba tvořit. Zatím se ukazuje, že tato potřeba po uměleckém vyjádření je s člověkem bytostně spjata, napříč všemi historickými obdobími stejně tak kulturami nepřetržitě vznikají nová a nová umělecká díla, a to samozřejmě nejen výtvarná, ale i hudební, či literární.

V samotných dílech se setkávají nejen obsahy vložené umělcem, ale i obsahy, jež s sebou nese doba a kultura místa vzniku. Kouzlem uměleckých děl je i to, že jde o organický systém těchto informací, a každá éra, je schopna je obohatit i o své obsahy. Tyto obsahy dekodují teoretici i „obyčejní“ diváci, význam historických děl se aktualizuje, stejně tak, jak se aktualizuje vývoj lidstva.

3. 1. CHRÁMY – UNIVERZÁLNÍ MÍSTO SETKÁNÍ

Následující část bude věnována sakrálním stavbám, neboť to jsou místa, která odnepaměti člověk buduje, na kterých se setkává, a které jsou s ním bytostně spjaty. Jsou pro něj natolik významným místem, že investoval obrovské úsilí a finance do jejich budování, přičemž plní „pouze“ funkci setkávání. Toto setkávání zde probíhá na několika úrovních. Jde nejen o setkání v určité společnosti či komunitě, ale i o setkání s bohem či bohy a tedy sebou samým. Člověk pro svá setkání utvořil stavby, které fascinují svou krásou a mnohdy monumentální velikostí. Tato potřeba provázela celé lidstvo napříč časem i kontinenty.

Vznikaly různé typy staveb, přesto se najdou místa, která jsou si velice podobná. Každé náboženství má své potřeby, ty také formují stavbu samotnou. Přesto můžeme nalézt některé spojitosti, a to nejen ve stejné době a na stejném místě.

V pravěku šlo o ohraničení posvátného okrsku, proto stavby jako *Stonehenge*⁷ jsou soustředěny do kruhu kolem posvátného stolce. Tato stavba i jako další po ní i před ní má i svou kosmickou symboliku, je jakýmsi velkým kalendářem. Tuto

⁷ Album megalitických památek; http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/mechanika/d_tri.htm; 13. 7. 2009
PIJOAN, J.; *Dějiny umění 1*, nakl. Knižní klub a Bailos, Praha 1998, ISBN 80-7176-765-4 (1. díl), kap. I. Pravěké umění, str. 39, 40, 41

vlastnost můžeme objevit i u moderního kostela, který vyrostl nedaleko Říma – *Jubilee church*.⁸ I když má kostel mnoho oken, tak jej vyjma jediného dne a jediného svazku slunečních paprsků, který dopadá na krucifix, nikdy neosvětluje přímé sluneční světlo. Díky prosklené střeše vzniká dojem, otevřeného nebe a tedy přímé modlitby k Bohu. Toto magické propojení kosmu a pozemského života je příbuzné oběma těmto stavbám.

Obr. 2 Stonehenge

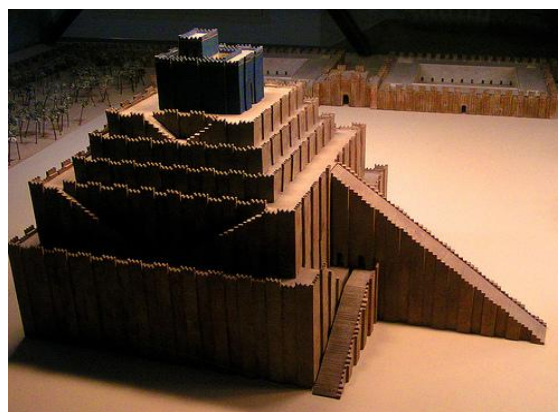

Obr. 3 Jubilee Church

Obdobnou podobu můžeme objevit mezi stupňovitou pyramidou v Mexiku, s názvem *Quetzalcoatlova pyramida*,⁹ a babylonským zikkuratem *E-temen-an-ki*.¹⁰ U obou se za setkání s bohy putuje výše a výše a u obou s výškou také ubývá lidí, kterým byla jednotlivá patra přístupná. Je velice fascinující pozorovat, jak se sakrální stavby upínají k nebesům a kolik mají společných rysů. Setkání s Bohem či bohy evidentně vyvolává v lidské bytosti stejné potřeby a pocity, které pouze v závislosti na kultuře a zeměpisnému umístění, získávají různé odlišnosti a svou originální podobu.

Obr. 4 Teotihuacán

Obr. 5 E-temen-an-ki

⁸ ARCHIWEB; <http://www.archiweb.cz/buildings.php?type=20&action=show&id=636>, 28. 1. 2009

⁹ PIJOAN, J.; *Dějiny umění 1*, nakl. Knižní klub a Bailos, Praha 1998, ISBN 80-7176-765-4 (1. díl), kap. VII. Předkolumbovské umění Mexika (GENDROP, P.), str. 244, 245

¹⁰ PIJOAN, J.; *Dějiny umění 1*, nakl. Knižní klub a Bailos, Praha 1998, ISBN 80-7176-765-4 (1. díl), kap. VII. Babylónské a Asyrské umění, str. 214

I když se náboženské obřady týkali všech lidí dané společnosti, tak do značné míry jejich formu ovlivňovali i sociální faktory společnosti. A to nejen společenská třída či církevní hodnost, ale i příslušnost k určitému pohlaví. Dodnes se islámské mešity a židovské synagogy dělí na část určenou mužům a na část určenou ženám.

U mešit v ideálním případě nalezneme část určenou pro ženy dále od mihrábu (výklenek ve stěně orientovaný směrem k Mekce), až za úsekem mužským. Toto rozdělení platí při modlitbách, mimo ně bývá mešita přístupná, ve většině případů, rovnocenně oběma pohlavím. Z evropského hlediska jde, co se týče umístění, o diskriminaci ženského pohlaví, ale v islámském světě se toto rozdělení chápe jako ochrana ženy, protože muži se při modlitbě klanějí hlouběji, což je připisováno ženině těhotenství. Mešita plní nejen své náboženské funkce, ale je i centrem vzdělávacím a kulturním.

Obr. 6 Staronová synagoga

Obr. 7 Mešita v Cordobě

V synagogách patří hlavní vysvěcený sál mužům, ženám bývá vybudován balkon nebo ohoz v prvním patře budovy, aby alespoň mohly obřadům přihlížet. V judaismu je žena chápána jako nositelka víry a stará se o náboženské rituály rodiny. Jelikož pochází z mužova žebra, které je uvnitř těla, tak i svou víru realizuje uvnitř sebe, kdežto muž se potýká s vírou vnějšími prostředky.

Svou specifickou podobu mají i starobylé buddhistické chrámy, často budované, vzhledem k drsnému prostředí Himalájí, jako nedostupná orlí hnízda. Jsou záchytnými body v jinak nehostinných podmínkách. Proto nejsou vždy jen samostatným chrámem, ale i klášterním komplexem pro mnichy, kteří zde nejen

pracují, ale kde se především vzdělávají a opečovávají stará moudra vepsaná do mnoha svitků. Zachovávají zde staleté tradice a vesměs od doby svého vzniku vypadají a fungují dodnes v nezměněné formě. Jejich prostory jsou útočištěm pro věřící poutníky, stejně tak i pro západní turisty. A dodnes hrají důležitou roli jako místo setkání. Prolínají se zde dva neslučitelné světy. Klidný svět modliteb narušují hektičtí a zvědaví turisté.

Obr. 8 buddhistický chrám Tawang

Předložený výčet je jen velice stručným výběrem, který má reprezentovat nutnost hledat bezpečná a klidná útočiště, kde se mohl a může člověk setkávat nejen se svou komunitou, ale i s bohem či bohy a v neposlední řadě sám se sebou.

Mým záměrem je poukázat, jak celé lidstvo, nehledě na jeho původ či historickou lokaci, má stejnou nutkavou a neodbytnou potřebu tvořit chrámy, které jsou svým obsahem primárně místa setkání. Tyto chrámy jsou samozřejmě ve své podobě a funkci mnohdy odlišné, ale to základní je spojuje, ať už jsou z jakékoli doby či místa. Touha dostat se k nebesům, setkat se silami, které řídí náš svět. Zdánlivě nejsou funkčními budovami, nezbytnými k přežití, přesto jsou to největší stavby pnoucí se do nebes, zabírající velkou rozlohu.

Jejich význam je obrovský a to nejen spirituální, ale i praktický, propojují celou komunitu, vytváří solidární sociální prostředí. Podporují v člověku pocit, že není na světě sám, že je tu místo, kde vždy najde pomoc a odpověď na své otázky.

Tyto stavby byly nezbytné k přežití po celé věky, proto mě děsí, že v moderním uspěchaném životě se „zapomíná“ na jejich význam a ten zdánlivě ustupuje do pozadí a na jejich místo nepřichází žádná náhrada. Vždyť každá sakrální stavba byla místem, kde se setkávaly všechny sociální vrstvy, od chudých až po bohaté, od světských až k různým stupňům církevních osob. Bylo to místo, kde si měli být všichni rovni. Ale mám pocit, že dnes nám tento velký „sociální mixér“ značně chybí. Proto se i ze společnosti vytrácí smysl pro pochopení, který se pak uměle snaží dodávat do populace škola. Ta má jistě v tomto směru neocenitelnou úlohu, ale bohužel je zaměřena pouze na úzký okruh naší společnosti. Žádná „škola“ pro dospělé, kterou by museli procházet, neexistuje.

Vyvstává tu tedy otázka, jestli bude společnost (míněna tím naše „západní“) schopná fungovat bez pravidelných návštěv těchto zvláštních míst a do jaké míry nám budou chybět tato duchovní místa. *„Úctu k obecným duchovním hodnotám chovají ovšem leckde ve světě, dokonce často i tam, kde bychom to nečekali ani palestinské guerilly a jiní arabští teroristé zatím obvykle neútočí na synagogy a křesťanské kostely (výjimkou je Kosovo a Bosna), ale spíše na hotely, tržiště a supermarkety.“*¹¹

3. 2. SOUČASNÁ TVORBA A JEJÍ MÍSTA SETKÁNÍ

Dnes se už tak často nepotkáváme v chrámech a kostelích, jak tomu bylo dříve, naše setkávání probíhají na civilnějších místech. Ovšem jsou to místa, kde se lidé také potkávali odnepaměti. Jsou jimi ulice. Ulice je nejběžnější místo setkání, není možné se jí v běžném životě vyhnout, jsou to cesty, které nás vedou k našemu cíli, ať už jde o práci, nákupy, návštěvu lékaře či školu. Stejně jako musíme po ulici kráčet my, tak se musíme setkávat a míjet i s ostatními lidmi, kteří někam míří. Je proto jasné, že tento veřejný prostor vždy lákal umělce ke své tvorbě. Dnešní hektická doba si přímo vyžaduje výtvarné zásahy, které oživují šedý stereotypu městského života.

¹¹ BOUZEK, J.; *Jak se domluvit s jinými?*, nakl. Triton, Praha 2008, ISBN 978-80-7387-043-0, str. 166

Proto mě další práce vede k současným autorům, kteří pracují s veřejným prostorem a performancí. Také si myslím, že je třeba se vymezovat k autorům, kteří mají stejné (podobné) výchozí podmínky pro svou tvorbu, kteří jsou ovlivňováni stejným kulturním polem (politika, ekonomie, sociální podmínky...), na které reagují. Je zajímavé, pozorovat, jak se vyjadřují k dnešním podnětům, jaké volí prostředky a techniky, v době, kdy vlastně neexistují téměř žádné limity pro výtvarné umění, na druhou stranu, jak se právě s tímto fenoménem vyrovnávají. Toto komentuje ve své knize Knížák: „...*poprvé má umělec tak velkou svobodu, že se objevují snahy o nalezení určitých omezení.*“¹² Při tom se budu snažit představit taková díla, aby splňovaly vymezený rámec, který udává téma „Místo setkání.“

3. 2. 1. SETKÁNÍ S UMĚNÍM VE VEŘEJNÉM PROSTORU

Umění ve veřejném prostoru bylo vždy součástí lidské existence a to především ve městech, ale i na vesnicích nalezneme u kostelů vždy sochy světců, po českém kraji je rozestet bezpočet božích muk... I dnes mají umělci potřebu pracovat s tímto prostorem, využívají moderních technik i designu. Avšak je to jedna z velice ošemetných oblastí výtvarné tvorby. A to zejména protože se týká i lidí, kteří nemusí být danému umění či zvolené formě nakloněni, přesto jsou nuceni se s ní potkávat. Proto by měl umělec v této oblasti pracovat s pochopením a rozmyslem a nejen se záměrem šokovat a být vidět. Stejně tak i člověk, který apriori nesouhlasí s formou výtvarného díla, by měl respektovat nárok na umělcovo sebevyjádření a jeho roli v rámci systému lidské společnosti. Následující dvě ukázky považuji za zdařilé uchopení veřejného prostoru umělcem a zároveň si myslím, že dobře zapadají i do konceptu „Místa setkání,“ a to nejen díky tomu, že jsou umístěny ve veřejném prostoru, tedy na místě setkání...

¹² KNÍŽÁK, M; (*názory*) 1995 – 1964, nakl. Vetus Vita, Brno 1996, ISBN 978-80- 902024-3-8

3. 2. 1. 1. RITTSTEIN V OSTRAVĚ, PRECLÍK V PRAZE

Obr. 9 Lukáš Rittstein – „Úsvit,“ 2004

Je dobré vidět, že i některé menší radnice v Čechách se více zajímají o své prostředí z hlediska kultury a umožňují umělcům práci v jejich veřejném prostoru, i přes riziko jisté kontroverznosti a přes možnost názorového střetnutí s některými místními občany, kteří mají spíše konvenční myšlení. Na popud soutěže vyhlášenou Ostravskou radnicí vznikl docela zajímavý projekt Lukáše Rittsteina s názvem Úsvit. Jde o jakousi obrovskou „žížalu,“ která se nechává inspirovat nejen prostorem, ale i minulostí Ostravy. Autor o tomto díle říká: *„Přesně na ose ulice vyplouvá ze země futuristická bytost, přímo hledící chodcům do očí. Ti ji budou zepředu vnímat jako kulatou tvář připomínající Sluce, rozfázované v momentech pohybu, znázorňujících svítání. To, že celý tvar proráží dlažbu, jakoby vyjížděl z podzemí, má symbolický význam v souvislosti s hornickou historií Ostravy. Tvar chápu jako ducha (Ostravský spirit), který v podobě rozfázovaného tunelu (štoly), vyvěrá na povrch ulice. Socha by měla působit jako energetické propojení ostravských podzemních labyrintů, ulice města a nebe na jejich horizontech.“*¹³

¹³ Výtvarné umění ve veřejném prostoru, Mimořádný grant v oblasti kultury z rozpočtu statutárního města Ostravy pro rok

Tento podivný objekt zmiňuji, protože si myslím, že se velmi dobře hodí i k mému tématu. Je to místo, kde se setkávají současné tendence výtvarného umění s dřívější architektonickou zástavbou. Přijde mi zajímavá i skutečnost, že se v této soše odráží hornická minulost oblasti. Ta se zde setkává se současným designem, který ji vcelku výstižně reflektuje.

Do opozice k této soše, kterou považuji za zdařilou kompilaci prostoru, moderní vizuality, historie a předchozí zástavby, bych ráda postavila Pomník 2. odboje v Praze na Klárově, jehož autory jsou Vladimír Preclík (návrh pomníku) a Ivan Ruller (architektonické řešení).¹⁴ Jde o velice rozporuplný monument už od svého vzniku. Kdy byl nejprve k realizaci pomníku přizván David Černý, který se však neshodl se zadavatelem na historických faktech, tudíž se přistoupilo k realizaci návrhu na druhém místě. Černý tuto porážku těžce nesl a preclíkově díle hovořil jako o „fekálním hnusu.“¹⁵

Přiznávám, že variantu Preclíka a Rullera nepovažuji za zdařilou. Jejich myšlenkový záměr vzdát úctu lidem, kteří bojovali za svou, a tedy i naši svobodu, symbolem naší státnosti, tedy vlajkou, chápu. I když si myslím, že by se dala najít i jiná méně prvoplánová cesta jak vzdát hold těmto lidem. Ale co mi vadí především, je vizuální stránka díla, kdy na masivním betonovém piedestalu (připomínající razantní a monumentální pomníky z komunistické éry) vlaje cosi, co připomíná roztrhanou vlajku z bronzu. Poničená látka kontrastuje s ostrým nablýskaným hrotem žerdě a společně tak tvoří nesourodou dvojici. Za vhodnou nepovažuji ani kombinaci barva kov, v tomto případě to na mě působí poněkud lacině.

Celý pomník je poněkud pompézní a nabubřelý, což kontrastuje s utrpením a strachem lidí, pro jejichž památku byl vztyčen. V tomto případě nezafungovalo ani genius loci, celý objekt působí velmi tvrdě a to jak ve vztahu k architektonické zástavbě, kdy volbu žuly a nablýskaného bronzu nepovažuji za šťastnou, tak ve vztahu k okolní zeleni parku, zde kontrastuje hrdost a okázalost pomníku s relaxační zónou. Poměrně děsivý pohled se naskytne, když se nám tato „vlajka“ setká v našem zorném poli s kulisou Pražského hradu.

V této podkapitole jsem vybrala dvě realizace současného umění pro veřejný prostor ulice. Mají společné to, že jejich zadavatelem bylo město. A i když v jednom případě jde o plastiku, která má „pouze“ souviset s určitým místem, a v druhém

¹⁴ MAGISTRÁT HL. M. PRAHY; http://skoly.praha-mesto.cz/parent5074/62588_Zakladni-kamen-pomniku-II-odboji-na-Klarove, 24. 3. 2010

¹⁵ TÝDEN. CZ; http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/parasutiste-maji-novy-pomnik-jak-se-vam-libi_119589.html, 24. 3. 2010

případě jde o pomník, který nám má evokovat určitou dobu a její hrdiny, a je tedy nositelem daleko těžších obsahů, tak si myslím, že Rittsteinův objekt je jednou z možných variant, jak přistupovat k tvorbě pro veřejný prostor. Podle mne, Preclíkův pomník, i když má vznosnou myšlenku, tak ji nerespektuje v celé své šíři a hloubce, stejně tak tento objekt nerespektuje okolní krajinu a prostor.

Obr. 10 Vladimír Preclík, Ivan Ruller – „Pomník II. odboje“ 2006

3. 2. 1. 2. TRANSPARENCY ANEB SETKÁNÍ SVĚTA V JEDNÉ SOŠE

Práce s objekty ve veřejném prostoru může být samozřejmě i krátkodobého rázu. S takovouto tvorbou jsme se mohli setkávat v Praze během českého předsednictví EU. V rámci výstavy transparency zde bylo umístěno několik světelných instalací od různých autorů z různých koutů země.

Obr. 11 Jaume Plensa – „WE,“ 2009

K mému tématu se výborně hodí světelná socha od Jaume Plensy, která stála na náměstí Jana Palacha. A nese v sobě důležité poselství, které je nezbytné nejen při běžných multikulturních setkáváních, ale zejména při politických jednáních. Jde o poselství míru a tolerance, to je zde zastoupeno četnými kulturními elementy, kterými jsou písmena z různých jazykových prostředí. Jde například o znaky přejaté z latiny, hebrejštiny, arabštiny, hindštiny, čínštiny a japonštiny.

Celý objekt je stylizován do sedící postavy, jež zastupuje celou lidskou rasu, a je zároveň místem, kde se setkávají a respektují všechny kulturní a národnostní odlišnosti. Je to hold nejvyšší architektuře lidského těla, schránce pro duši.

Monumentalita 5 m vysoké a 2700 kg na bílo natřené sochy vyřezané laserem z kartáčované oceli byla podtržena světlem.¹⁶ Tento objekt dokonale ovládl celé prostranství, myslím, že zde výtečně zafungoval genius loci, což se u jiných instalací této výstavy nedá s určitostí říci. Mám na mysli například světelnou instalaci tanečnice na staré budově Národního divadla od Juliana Opiea, toto umístění mi přijde příliš tvrdé a prvoplánové, daleko vhodnější a působivější byli jeho „chodiči,“ umístění doprostřed toku Vltavy na jezu v blízkosti Karlova mostu, ti doprovázeli jeho výstavu v Muzeu Kampa.¹⁷

3. 2. 2. PERFORMANCE, HAPPENING – MÍSTA SETKÁNÍ ZE SVÉ PODSTATY

V ulicích a ve veřejném prostoru se odehrávají i další dvě významné složky současného výtvarného umění, tou jsou performance a happeningy. Kdy happeningy jsou události bližší k běžnému životu, dokonce jejich podstata je s ním spjata, kdyžto performance je více propojena s uměleckým aktem, jde v ní spíše o samu akci, je větším „divadlem.“ *„Happening je umění akce, přestavením, které probíhá v určitém čase, je závislé na okolí, na překvapivých reakcích diváků.“*¹⁸ Knížák vymezuje happening ke vztahu k FLUXU, za který označuje celé akční umění 60. let, o něm píše, že je to umění, které protestuje proti umění, ale na druhou stranu zůstává uměním neustále limitováno, kdežto happenery narušují tuto hranici a mohou se tak dostat k širším kontextům, kladou důraz na akceptování mýtů a rituálů *„...vytváření mýtů nových. Mýtů, které vznikaly během procesu akce.“*¹⁹

3. 2. 2. 1. PROCHÁZKA PO NOVÉM SVĚTĚ

Jedním z nejvýznamnějších happenery v Čechách je určitě Milan Knížák. Do této práce se hodí jeden z jeho nejstarších počinů s názvem „Procházka po Novém světě (či Demontrace pro všechny smysly nebo Aktuální procházka).“ Událost proběhla 13. prosince 1964. A šlo o setkání lidí s cílem projít si uličkami Prahy v trochu netradičním stylu, to vše mělo sloužit ke svému pobavení i k pobavení kolemjdoucích a hlavně *„...burcovat okolí z „lhostejnosti, do níž je uvrhla moderní*

¹⁶ W.ART PROJECTS; <http://www.wartprojects.com/cz/a4.html>, 16. 2. 2010

¹⁷ W.ART PROJECTS; <http://www.wartprojects.com/cz/a3.html>, 16. 2. 2010

¹⁸ GAFFOVÁ, J.; OLIVEROVÁ, C.; *Svět umění XX. století, od postmodernismu po digital art*, nakl. Albatros, Praha 2003, ISBN 80-00-01179-4, str. 120

¹⁹ KNÍŽÁK, M.; *(náznaky) 1995 – 1964*, nakl. Vetus Vita, Brno 1996, ISBN 978-80-902024-3-8

civilizace.“²⁰ Hlavními účastníky byli Milan Knížák a členové skupiny Aktual (Vít Mach, Soňa Švecová, Jan Trtílek), na akci se však podíleli i další přizvaní hosté a samozřejmě náhodní příchozí.

Obr. 12 Zdena Žižková - foto z „Procházky po novém městě,“ 1964

Byla to jakási absurdní parafráze na současný život. Aktéři se dostavili v běžném civilním oblečení, na kterém měli našité barevné kusy látek, části oděvu byly také zbarveny nějakou barvou, a zdobily je namísto šperků předměty běžného denního užitku. Knížák dále píše: „Každému příchozímu je přidělen nějaký předmět, který nosí po celou dobu v ruce (např. část jídelního příboru, talíř, váza, sklenka, konvice, kuš, šatstvo, bota, atp.). Procházejí ulicí, v místnosti s otevřeným oknem sedí muž u prostřeného stolu a jí. Jdou dále (vedeni) do malé místnůstky, kde se všichni natěsnají. Náhle jsou ponecháni

v nečinnosti (od 5 do x minut podle jejich otrlosti). V místnosti je vylitá voňavka. (Mnoho.) Jsou vypuštěni. (TO, co se s nimi dosud dělo, byla jen příprava, vyšnutí z normálního stavu.) Cesta pokračuje. Potkávají předměty (části bytového zařízení, šaty apod.). Na zemi leží hudebník a hraje na kontrabas. Dojdou na malé prostranství. Účastníci jsou v kruhu. Kolem nich krouží, křičí, hlučí, probíhají, prorážejí kruh, objíždějí na motorkách, autech organizátoři demonstrace. Z výše se spouští židle, hledí na ní a ukazují na ní. Židle je dole, přijde člověk, vezme židli a postaví ji na sokl. Všichni padnou na zem. Po minutě přijde zase člověk, židli sundá a sedne si na ni. Vstanou. Účastníci jsou vyzváni, aby předměty, jež jim byly přiděleny, srovnali na zem do řady a každý se za svůj postavil. Pak jsou žádáni, aby předmět zvedli a řadu vytvořili o 20 cm dál. To se opakuje libovolně dlouho, podle reakce účastníků. Pak cesta zpátky. U stěny stojí člověk. Zasklívá okno. Po zasklení ho okamžitě rozbije. Uprostřed ulice stojí válenda, na ní leží žena a hraje na

²⁰ ZHOŘ, I.; *Proměny soudobého výtvarného umění*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1992, ISBN 80-04-25555-8, str. 57

tranzistorový přijímač. Účastníci se zastaví. Je jim předkládána kniha, z níž si každý vytrhne jeden list. Odevzdávají předměty. Odcházejí. První aktivní část demonstrace končí.

Druhá část demonstrace končí za čtrnáct dní ode dne první části demonstrace a je pro každého jedince zvláštní. Vše s čím se po tuto dobu setká, je součástí druhé části demonstrace.“²¹

Svým přístupem se Knížák snaží vymanit umění ze sevřených okovů galerií, zcivilnit jej a přiblížit k obyčejným lidem. Lidem, kteří nejsou v oblasti umění vzděláni a ani sami uvědoměle umění netvoří. „*Umění nebo umělecké dílo totiž nemá, podle jeho intencí, působit jen v institucionalizovaném kontextu galerie, výstavní nebo hudební síně a jen na vybrané a již předem interesované zájemce, ale má svými podněty vstoupit do života bezprostředně prožívaného.*“²²

Tato setkání měla v lidech probouzet nejen hravost, ale i přemýšlivost nad šedostí dnů. Nad tím, jak plyne jeden za druhým bez výraznějších změn. Šlo o jakousi reflexi životů, snahu vymanit se ze společenských forem a vzorců, alespoň na malou chvíli... Myslím, že obdobné happeningy či demonstrace, jak tato setkání nazývá Knížák, by se měly objevovat i dnes. Určitě by nesly trochu jiné obsahy, ale i v dnešním demokratickém období jsme zaškatulkováni do společenských norem a vzorců, bez větší snahy reflexe, jestli to co činíme je správné, nebo jestli existuje pouze ta jedna cesta, kterou jdeme...

3. 2. 3. 1. VERONIKA BROMOVÁ – VEŘEJNÉ VERSUS SOUKROMÉ, SETKÁNÍ S JINAKOSTÍ

Veřejný prostor nabízí ještě jinou konfrontaci, než je setkání s ostatními. Realizuje se zde i setkání našeho soukromého prostoru, se soukromým prostorem těch druhých, naše osobní intimita versus okolí. Toto je i jedno s témat, které ve své práci řeší i Veronika Bromová, je autorkou, v jejímž díle se prolínají všechny předešlé výtvarné tendence. Svou prací balancuje na hranici soukromého a veřejného prostoru, její jednotlivé akce mají téměř podobu performance a jsou limitovány lidským tělem, ve většině případů jejím vlastním. Řadí se mezi umělce tzv. „nové vlny.“²³ Práce vystavuje v galeriích, tím se dostáváme k dalším veřejným prostorům

²¹ KNÍŽÁK, M.; ARTLIST (DATABÁZE SOUČASNÉHO UMĚNÍ); *Procházka po Novém světě*, <http://artlist.cz/?id=2692>, 19. 2. 2010

²² NÁBĚLEK, K.; ARTLIST (DATABÁZE SOUČASNÉHO UMĚNÍ); *Procházka po Novém světě*, <http://artlist.cz/?id=2692>, 19. 2. 2010

určeným k setkávání, a to nejen k setkání s uměním, ale samozřejmě i s dalšími lidmi a hlavně sám se sebou. Těmi samozřejmě nejsou pouze galerie, ale i divadla a kina, tato místa jsou specifická, setkávají se zde lidé, kteří mají touhu setkat se s nějakým uměleckým počinem, mají společnou touhu na určitý čas vyměnit realitu za něco jiného.

Z díla Bromové jsem vybrala cyklus „Bytosti“ z roku 1997. Je to soubor počítačově manipulovaných velkoformátových fotografií, které mohou na první pohled působit vesele a hravě, díky své barevnosti, avšak hned po zaostření oka se divák setkává s bizardními bytostmi, které v něm mohou probudit vnitřní neklid až hrůzu.

Obr. 13 Veronika Bromová – „Bytosti,“ 1997

Jednou z bytostí je žena s téměř průsvitnou bílou kůží mačkající si tukové faldy na bříše tak šikovně, že si tvoří další tři páry prsou. Ty jsou o něco menší než

²³MÁLÁ, O.; *Hot boundaries*; VERONIKA BROMOVÁ; <http://www.veronikabromova.cz/english/text.html>, 19. 2. 2010
HÁJEK, V.; *Veronika Bromová*; ARTLIST (DATABÁZE SOUČASNÉHO UMĚNÍ), <http://artlist.cz/index.php?id=2583>, 19. 2. 2010

její vlastní, ale jinak téměř k nerozeznání od pravých, u nichž autorka odstranila bradavky. Zarážející je i počet prstů této bytosti, jsou pouze tři na každé ruce, ty společně s jejím deformovaným obličejem, kdy na svém místě zůstala jen ohnivě rudá ústa, evokují nezdařilý genetický experiment. Nos je do velké míry potlačen a jen z jemných stínů si jej můžeme domyslet. Oči jsou umístěny na jakýchsi modrofialových koláčích a skoseny směrem k sobě, jako by patřily kočkovité šelmě. Celý obličej zakrývá jemně narůžovělá nasládlá pokožka. Zobrazená žena, i když i tento moment je sporný, vzhledem k potlačení sekundárních pohlavních znaků, toto stvoření působí spíše jako hermafrodit, je klidná a spokojená. Fotografie je kompilací různých otázek a problematik, diváka mohou napadnout odkazy k estetice lidského

Obr. 14 Veronika Bromová – „Bytosti - Dětství,“ 1997

těla, k dnešním podobám krásy, k sexualitě, genetickému inženýrství, dětství...

Na druhé vybrané fotografii, leží šest nahých dívek na zeleném pozadí. Když se ale pozorně zadíváme, zjistíme, že je to jedna a ta samá dívka, ba co víc, všechny její podoby jsou v místech ramen srostlé a tvoří tak jakési siamské šesterče, které je zakončené z každé strany jednou paží. Jednotlivé obličeje dívek jsou veselé a rozverně v různých grimasách. Ale na jejich tělíčkách je cosi zářejícího, pouze dvě leží zdánlivě normálně, další dvě mají velmi nafouklá bříška a zbývající dvě své

břicho zatáhly tolik, že jim vystupují žebra. I zde jede o velmi mnohoznačnou fotografii, která vzbuzuje řadu otázek. Už jen to, jak by byla tato bytost schopná žít, šest mozků a pocitů v jednom těle, jak by probíhala volba partnerů, kamarádů, povolání, a co teprve strava a vylučování? Konfrontuje se zde i veřejný prostor se soukromým, tyto dívky v jedné by nejspíš nikdy nezažily pocit opravdového soukromí (vidí si dívky do hlavy?)... V širším kontextu obě formy nepřírozně vypuklého nebo naopak vtaženého břicha evokují hlad (obzvláště, když jde o dítě) a tedy problematiku třetího světa. Navíc vyduté břicho může odkazovat i k těhotenství a tedy sexualitě. A naopak u zataženého břicha s naznačeným rozpažením můžeme cítit křesťanské konotace. Samozřejmě i zde se nabízí myšlenka nezdařilého genetického pokusu.

Obě tyto fotografie spojuje ještě jeden moment – jak by člověk reagoval při tomto setkání, do jaké míry by nás děsili naše vlastní předsudky? Cítili bychom odpor, soucit, nebo by nás nechalo toto setkání ledově chladným, po vzoru naší výuky (blbě „nečumět,“ když je někdo jiný...) – dalo by se to vůbec zvládnout?

4. ZÁVĚR

Tyto myšlenky, stejně jako všechna předešlá díla této kapitoly, mě vedou k závěru, že je třeba respektovat individuality a sebevyjádření druhých lidí. Vývoj lidstva byl vždy spjat s válkou a krveprolitím, tato období vedla k rozmachu nejen technickému, ale i uměleckému, v souvislosti s hrůzou, jde ruku v ruce pokrok. Dnes v období relativního míru, je cítit určitá stagnace, která je dobře pozorovatelná i v oblasti výtvarného umění, a i když klademe důraz na individualitu, tak jako celek ji nejsme schopni respektovat. Přitom právě originalita (která není prosazována za každou cenu, či pouze za účelem se zviditelnit ze „stáda“) a jedinečnost, by mohla být tahounem kultury v „klidných“ dobách. Respektování jedinečnosti a odlišností jiných, to je humanita, to je lidskost, nekonečný zdroj inspirace.

Všechna zmiňovaná díla této kapitoly mají společného jmenovatele, tím je veřejný prostor. Denně se setkáváme s rozličnými uměleckými díly, i když je primárně nemusíme ani postřehnout, ať už jde o street-art, sochy, různé objekty,

pomníky, či malby na zdech. Jsme obklopeni výtvarnou kulturou, máme-li jí nedostatek, je zde možnost zajít si do galerie, abychom se s ní setkali.

Každé z předchozích děl nějakým způsobem ovlivňuje nebo ovlivňovalo veřejný prostor, který je obklopoval. Rittsteinova socha v sobě nese odkaz k historii místa, pro které byla utvořena a zároveň s tím, je dlouhodobou instalací, která se začlenila do architektonického prostoru města, stala se jeho součástí. To samé by se mělo dít s památníkem 2. odboje, ale jak jsem psala výše, zde nezafungovalo genius loci, přesto je to objekt, který bude natrvalo ovlivňovat veřejný prostor na Klárově. Plensova sedící postava, je příkladem, jak skvěle a přirozeně může působit současný design, když se setká se starší architekturou a umístí se na zajímavé místo. Přestože šlo jen o časově omezenou instalaci, tak působila tak silným dojmem, že dnes, když toto místo míjím, přijde mi prázdné. Knížákova Procházka ovlivnila veřejný prostor pouze na dobu, kdy sama trvala, její sílu, už dnes nemůžeme reflektovat, nezbyvá než si představit tu zvláštní atmosféru jinakosti z dobových dokumentů. Dílo Veroniky Bromové je primárně tvořeno pro prostory galerie a tedy pro lidi, kteří si sami zvolili setkání s uměleckým artefaktem. Všechna tato umělecká činnost má společný moment – ovlivňuje své okolí, své prostředí, nezávisle na tom, jestli jde o krátkodobé či dlouhodobé akce, vždy se dostanou do naší mysli, když se s nimi setkáme, ať už jde o setkání záměrné (galerie), či náhodné (ulice).

Veřejný prostor – místo, kde probíhá většina našeho života, místo, kde se setkáváme s novými lidmi, stejně jako se svými známými. Je to i místo, kde se setkává naše intimita s veřejností, místo, na které máme všichni stejný nárok... Člověk využívá hojně ulice a všechny veřejné prostory, protože má silnou potřebu kontaktu s ostatními: *„Možnost vidět a slyšet i jiné lidi poskytuje kromě informace o společenském světě venku, také myšlenky a inspirace k činnosti. Sledování jiných lidí nás inspiruje. Když například děti pozorují jiné děti při hře, nutí je to přidat se, při pozorování jiných dětí a dospělých přicházejí na nové hry.“*²⁴

²⁴ GEHL, J.; *Život mezi budovami – Užívání veřejných prostranství*, nakl. Nadace partnerství – Program Partnerství pro veřejná prostranství a Jan Gehl, Brno 2000, ISBN 80-85834-79-0 (Albert), str. ²³

5. DIDAKTICKÁ ČÁST

Didaktickou část jsem postavila na *výtvarné řadě*,²⁵ která je spojená s různými náhledy na téma „Místo setkání,“ a to nejen s pohledu fyzického, míjení se lidí, ale i s dalšími odkazy k lidské psychice a etice. Druhou rovinou je oproštění se od člověka a nacházení tématu v přírodě, uvědomění si, že nemusí být vždy středem zájmu jen lidská bytost.

V motivaci se snažím u jednotlivých úkolů nejprve zjistit, co všechno děti vědí o dané problematice. Na jejich znalosti bych po té chtěla navázat a eventuelně je rozšířit, či upřesnit.

Výtvarná řada je stavěna tak, aby si děti vyzkoušely jak klasická média (kresba malba), tak i nová média a způsoby vyjadřování. Také považuji za důležité propojení plošné tvorby s objektovou. V posledním úkolu nechávám žákům značnou volnost ve výběru techniky i pojetí námětu, aby se dokázali postavit problematice vlastní tvorby.

Z didaktické řady jsem si vybrala jeden úkol, který vyzkouším v praxi, u něj se pak dále pokusím zpracovat za pomoci reflexe a *kódování*²⁶ didaktický rozbor a nalézt další východiska pro zlepšení mé pedagogické činnosti. Také bych byla ráda, kdyby mi kódování pomohlo rozkrýt, jestli se mé záměry plnily, nebo jestli se během výuky neobjevila nějaká zajímavá problematika, která by stála za povšimnutí.

5. 1. VÝTVARNÁ ŘADA

l) a) námět: „Místo setkání z pohledu dějin“ – mým cílem v této aktivitě je dovést děti k zamyšlení nad důležitostmi kostelů a poutních míst. Z hlediska historického jsou to místa, kde docházelo nejen k liturgickým obřadům, ale také k předávání informací, a to nejen o proběhlých událostech v okolí či zemi, tak i poučení vzdělávacích. Motivace proběhne ve škole, za pomoci různého obrazového materiálu, tento úkol je vhodný pro děti od 7 let. Výtvarná činnost by probíhala v nějakém blízkém kostelíku.

motivace: Dnes se zaměříme na kostely a poutní místa. Budeme přemýšlet, jaké všechny důležité věci se k nim poutají. Víte co je poutní místo a kde by se mohlo nacházet? Proč si myslíte, že byli kostely, hlavně v minulosti tak významné? Teď se

²⁵ ROESLOVÁ, V.; *Řady a projekty ve výtvarné výchově*, nakl. Sarah, Praha 1997, ISBN 80-902267-2-8

²⁶ HENDL, J.; *Kvalitativní výzkum – základní metody aplikace*, nakl. Portál, Praha 2008, ISBN 978-80-7367-485-4

podíváme na nějaké obrázky a budeme si o nich povídat (obrazový doprovod by měl obsahovat nejen místa samotná, ale i ukázky literatury a maleb a soch). (cca 20 min.)

b) přidaná hodnota: Děti by měly nalézt i další významy, nejen náboženské, pro kostely a poutní místa. Zároveň by se měly zamyslet nad významem a důležitostí těchto míst v minulosti a jejich úlohou v současnosti. Dalším momentem je procvičení kresby mimo prostory učebny.

c) výtvarný problém: práce se světlem a stínem, kompozice (vybrat si vhodný detail a správně jej umístit do prostoru)

d) výtvarná technika: studijní kresba – uhel, tužka

e) výtvarná kultura: návštěva kostela, fotografie, filmy

II) a) námět: „Sportovní událost jako místo setkání“ – tento úkol by měl stát v lehké opozici k předešlému. Sportovní událost je pro děti bližším a známějším momentem, než setkávání v kostelech. Bohužel je dnes spojována s projevy násilí, např. na fotbalových stadionech. Ráda bych poukázala na myšlenky olympijských her, na prolínání kultur a čestném sportovním boji. Tento úkol je opět vhodný pro děti ve věku od 7 let.

motivace: Dneska se přeneseme do světa sportu, zahrajeme si na sportovní fanoušky, každý si připraví svůj transparent nebo nějaký jiný „fanouškovský“ předmět na podporu svého týmu (např. zdvižený prst). Jakou znáte nejvýznamnější sportovní událost? Co všechno takové olympijské hry provází? Kdo všechno se na olympiádě může setkat? Mají olympijské hry nějakou myšlenku či poselství? Kde byla minulá olympiáda? Kde bude další? Jaké máme typy olympiády? Kdo založil olympijské hry? Kdy proběhly první a na jaké období z historie navazují? (motivace bude doprovázena obrazovým materiálem z různých předešlých olympijských her a informacemi o doprovodných akcích)

b) přidaná hodnota: Zamyslet se nad tím, jestli ke sportu patří násilí, zjistit více o olympijských hrách, jejich historii a významu. Zamyslet se nad tím, kdo všechno se může na tomto místě potkat a nad důležitostí přátelského prolínání rozličných kultur.

c) výtvarný problém: přenesení týmových barev na nějaký předmět, práce s písmem

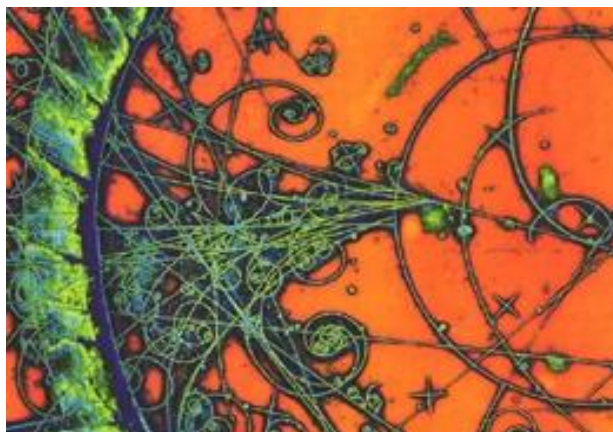
d) výtvarná technika: kombinovaná technika

e) výtvarná kultura: fotografie z olympijských her, ukázky „fandovských“ předmětů

III) a) námět: „Špendlíková hlavička“ – tento úkol odkazuje k **mikrosvět**, bude vycházet hlavně **z fantazie dětí**, protože s **mikrosvět** samozřejmě nemáme **žádné osobní zkušenosti**. S „**Místem setkání**“ je propojen tím, že pod **mikroskopem** je **nový svět**, ve kterém se setkávají **mikroorganismy**, které nejsou podobné ničemu, co známe z **našeho světa**. Dětem pro inspiraci poslouží barevné fotografie z elektronického **mikroskopu**. Tento úkol je vhodný pro menší děti, i školkového věku, nejen že se setkají **s jiným svět**, než na který jsou zvyklé, ale také si mohou procvičit **práci se štětcem**, **míchání barev a práci s netradičním formátem**. Budou malovat na papír kruhového tvaru, který bude představovat špendlíkovou hlavičku.

Obr. 15 Mikrosvět – k přednášce na Univerzitě J. E. Purkyně

Obr. 16 Mikrosvět – z výstavy české vědecké fotografie

motivace: Dneska spolu poodhalíme **tajemství**, které je skryto na špendlíkové hlavičce. Když se na ni podíváte, co vidíte? Co by se tam mohlo skrývat? Víte, co je **mikroorganismus** a jak by mohl vypadat? Každý si vytvoří svůj **vlastní malý svět**, své vlastní **malé potvůrky**, které žijí na vaší špendlíkové hlavičce. Můžou mít **jakoukoliv barvu i tvar**. Můžou se i prolínat a povídat si spolu nebo dokonce bojovat mezi sebou.

b) přidaná hodnota: Setkání s **mikrosvětem**, uvědomění si, že nejsou jen **světy, které můžeme vidět**; rozvoj **abstraktního myšlení**

c) výtvarný problém: **míchání barev**, **kompozice** do **neobvyklého formátu**

d) výtvarná technika: malba

e) výtvarná kultura: fotografie z elektrického **mikroskopu**

IV) a) námět: „Kosmické setkání“ – tento úkol kontrastuje s předešlým, z mikrosvěta se přesuneme do makrosvěta. Děti se při plnění této úlohy setkají s technikou kaširování, která jim umožní práci s objektem. Vytvoří si svou vlastní planetu, všechny nové světy se poté zavěsí na silonové vlákno v různých výškách, a vznikne tak dojem, že proplouváme vesmírem. S planetkami se bude dát jemně pohybovat, takže se mohou různě setkávat. Pro inspiraci poslouží barevné fotografie z vesmíru a některá současná umělecká díla.

motivace: Utvoříte si každý svou vlastní planetu, na které může být jen voda, či poušť, nebo může být tvořena žhavou lávou, může mít prstence, také na ní mohou růst různé rostliny, a dokonce se na ni mohou vyskytovat i nějaké tvorové. Vaše planetky potom různě zavěsíme ke stropu a vznikne nám tak úplně nový kout vesmíru, kde se setkají všechny vaše světy.

Obr. 17 H. R. Giger – *Metamorfóza 2*

Obr. 18 galaxie – Český institut

b) přidaná hodnota: Setkání se základním názvoslovím pro vesmír (planeta, hvězda, slunce, galaxie...); práce s objektem; spolupráce.

c) výtvarný problém: práce se závěsným objektem – povrch objektu musí být zpracován ze všech stran

d) kombinovaná technika – kaširování, lepení (písek, různé předměty, rostliny...), využití různých materiálů (drát, silon), malba, kresba

e) výtvarná kultura: malba – H. R. Giger – „Metamorfóza 2“, vědecké fotografie vesmíru, knižní ilustrace

V) a) námět: „Místo setkání“ – tento úkol uzavírá celou řadu a částečně se vrací na počátek. Děti by měly vybudovat vlastní místo, na kterém by se chtěly potkávat s druhými, ať už s kamarády nebo pro velké skupiny lidí, nebo i místo, kde by chtěly být samy se sebou. Techniku i účel si volí sami žáci, podle svých představ a záměrů. Důležitou součástí tohoto projektu je i jakási „písemná obhajoba“ své práce, či sepsaný koncept (cca jedna normostrana), kde bude uvedeno, co vzniklé dílo představuje a k čemu přesně je určené. Tento úkol je určen pro žáky od 10 let.

motivace: Zamyslete se nad tím, co pro vás znamená slovní spojení „Místo setkání.“ Utvořte si své vlastní místo, které bude určeno pro setkávání. Je na vás, jestli toto místo bude určeno pouze pro vás, nebo pro velké davy, či dokonce pro někoho úplně jiného... Také je na vás, jakou techniku si zvolíte pro splnění úkolu.

Jedinou podmínkou, která je pro všechny stejná, je napsat stránkové pojednání, koncept o svém díle a jeho určení.

b) přidaná hodnota: Práce s vlastními koncepty a volbou

c) výtvarný problém: zvládnutí vybrané techniky

d) výtvarná technika: volná

e) výtvarná kultura: performance - Milana Knížák, videoart – Jiří Černický

5. 2. VÝUKA

Zvolený úkol, viz č. III, jsem si mohla vyzkoušet **odučit v praxi** díky mé kolegyni Boženě Osvaldové na ZUŠ Klementa Slavického v Radotíně, která mi poskytla i svou **reflexi**. Ve třídě bylo šest žáků ve věku od 5 do 10 let, tři dívky a tři chlapci. Celá vyučovací jednotka měla 135 minut.

5. 2. 1. REFLEXE VERONIKA HRADIČKA HOLÁ (VYUČUJÍCÍ)

Pro svou výuku jsem zvolila námět „Špendlíková hlavička,“ který jsem dopředu prodiskutovala s učitelkou žáků. Tu jsem zapojila do **výtvarné činnosti** a částečně i do **výuky**. **Participační styl výuky** jsem zvolila hlavně z toho důvodu, že šlo o mladší děti, pro které jsem byla novou osobou a chtěla jsem, aby se cítily uvolněně a bezpečně a **dobře pracovaly**. Tento můj předpoklad se potvrdil i v **praxi**.

Hodina začala mým představením a představením žáků, společně jsme si pak sesedli k jednomu stolu a listovaly fotografickou knihou se **snímky z mikrosvěta**, konkrétně z kapitoly zaměřené na **bakterie a viry**. Na stole byl postaven i **mikroskop**. **Motivaci** jsem začala nejprve informací, že si dnes namalujeme **svět, skrytý** na špendlíkové hlavičce. Pak jsem položila několik otázek, typu: Víte, co je toto za nástroj (myšlen mikroskop)? Víte, k čemu slouží? Víte co je **bakterie**? **Kde všude můžeme bakterie nalézt**?... **Společnými silami** jsme zodpověděli všechny tyto otázky a osvětlili si pojmy **mikrosvět, bakterie, vir, buňka**...

Ještě před začátkem **motivace**, než se sešly všechny děti, jsme využili čas k přípravě pomůcek – barev. Po motivaci si žáci zvolili **různé velikosti papíru** a **sami** (i dvě menší děti – 5 a 6 let) **si vykroužili** své špendlíkové hlavičky, které si opět **sami vystříhali**. Opravdu mě překvapila **značná samostatnost**, hlavně u malých dětí, která se projevila i při **výběru barev** a jejich **umístování na paletu**.

Po přípravě hlavičky si děti přinesly vodu, navolily barvy a pustily se do díla. První hodina probíhala v naprosté **tichosti a pozornosti**, takže se **do tvorby mohla zapojit i jejich učitelka**. Musím říct, že hlavně starší žáci si, k mému překvapení, úkol **opravdu užívali**. Většina dětí vytvořila **více jak jednu práci**, takže k jejich milému překvapení, si mohly pro tentokrát odnést svůj výtvar i domů.

Pouze dva chlapci měli po jedné, protože si navolili **příliš velký formát**, což ovšem na **rozmanitost jejich tvorby** nemělo vliv, i na jedné hlavičce se mísilo **značné množství různobarevných potvůrek**.

Počítala jsem s tím, že tento úkol **nevydrží** žákům **na celou dobu výuky**, proto jsem byla dopředu dohodnutá s učitelkou, že ve zbývajícím čase si budou pracovat na rozdělaných věcech z její výuky. Tato dohoda se ukázala jako prozíravá, protože nejmenší dívenka, po té co vymalovala dvě kola asi za hodinu práce, už **dále nechtěla pracovat**, tak si ji vzala učitelka stranou a pokračovali v kaširování masky. Avšak i tam projevovala zpočátku **nezájem o činnost**, podle učitelky, má teď lehce odmítavé období.

Dalším dětem vydržel úkol až **dokonce hodiny**, kterou jsme **zakočili o něco dříve**. Práce jsem shromažďovala do zadního prostoru učebny, která mi přišla dostatečně rozlehlá i dobře vybavená, přestože zde děti mají uložené i své kufříky, tak je **zásobená svým materiálem a pomůckami**. Dva chlapci **využili času**, který jim vybyl, ke své **volné kresbě**.

Mezitím ostatní dokončili činnost, uklidili své pomůcky a svá místa. **Na konci vyučovací hodiny zbyl dostatek času**, abychom si mohli **společně sednout nad vzniklémi výtvary**. Dala jsem dětem pokyn, aby jednotlivé hlavičky různě **popřehazovaly** tak, aby jim **vyhovovala jejich kompozice**. Když byly hotovy, tak jsem jim začala klást otázky, která z jejich prací se jim **líbí nejvíce a proč**? A jestli najdou i nějakou **zajímavou bakterii** u svých kolegů. Do této diskuze se moc hezky **zapojila i malá dívka**, zmiňovaná výše, velice mě překvapilo, jak si byla jistá tím, která hlavička se jí více povedla, dokonce využívala i **elementární znalosti výtvarného jazyka**, když vybrala to dílko, které je více rozpité, „protože se tam **barvy víc míchají**.“ I ostatní děti se velmi dobře **do diskuze zapojili**.

Během výuky se ukázalo, že jejich učitelka má s nimi **velmi dobrý a přátelský vztah**, čas od času se na ni někdo obrátil s prosbou či dotazem. A při závěrečném přeskupování byla její hlavička všemi žáky intuitivně **umístěna doprostřed**, i když sama ji označovala za nedokončenou.

Závěrečná diskuze a **hra s umístováním** jednotlivých hlaviček, mi vnukla **nápad, který jsem ihned zrealizovala**. Po té, co děti vyřadily hlavičky, které si chtěly odnést domů a **dotvořily ze zbývajících kompozic**, tak jsem tuto **kompozici zafixovala** lepidlem, a tudíž vznikla jedna **veliká společná bakteriální práce**. Jsem ráda, že se zdařila motivace, protože vznikaly opravdu **různé práce**, každá ze špendlíkových

hlaviček byla jiná, i když někteří žáci utvořili víc prací, došli k **rozdílné barevnosti, tvarům i způsobům práce.**

Co se týče mého projevu, tak zde bych k sobě měla několik výtek, za prvé jsem nechtěně, ale poměrně často, využívala **obecné češtiny**, také bych si měla více kontrolovat svou **posturiku**, několikrát jsem se přistihla **s rukou v kapse**, či **zkříženýma rukama na prsou...**

5. 2. 2. REFLEXE BOŽENA OSVALDOVÁ (PARTICIPUJÍCÍ VYUČUJÍCÍ)

Reflektovat práci mé kolegyně bude možné hned ze dvou úhlů pohledu. Jednak z pozice učitelky a vzhledem ke skutečnosti, že jsem sama byla zapojena do aktivity, jako jedna z tvořících, je možné komentovat ji z hlediska, které by se mohlo přibližovat hledisku žáka. S plánem aktivity jsem byla seznámena předem a myslím, že úkol byl vzhledem k věkové kategorii žáků zvolen vhodně, především jeho **silná poznávací motivační složka** předpovídala, že by na něj **žáci měli reagovat pozitivně a aktivně**. Musím přiznat, že jsem měla zpočátku mírné obavy, zda je úkol vhodně zvolen, především z **časového hlediska**. Podle dřívějších zkušeností jsem předpokládala, že žáci budou poněkud rychlejší, než ve skutečnosti byli a úkol **neobsáhne celou dobu učební jednotky**. Můj předpoklad se naštěstí nevyplnil, a až na výjimky, žáci **pracovali kontinuálně po celou dobu**.

Co se týče úvodu hodiny, uvedu pouze jednu drobnost, která se týká spíše pedagogické stránky, než stránky výtvarné. Kolegyně se mě předem ptala, jak mě žáci oslovují, přesto že jsem ji upozornila, že mě žáci volají „paní učitelko“, zřejmě vlivem mírné nervozity a pravděpodobně i **vlivem zmatení rolí**, mě hned v úvodu před žáky několikrát oslovila přezdívkou, kterou mám v okruhu mých spolužáků, ale žáci ji neznají. Nemyslím, že by to mělo nějaký vliv na mou či její autoritu nebo naši roli v průběhu vyučování, ale myslím, **že to mohlo být pro žáky poněkud matoucí**. Tento moment jsme zřejmě obě trochu podcenily, neboť později docházelo k malým nedorozuměním, když žáci volali jako obvykle „paní učitelko“ a přivolali tak zároveň **pozornost nás obou**. Bylo by dobré napříště s tím počítat a **lépe promyslet oslovovací strategii**.

Motivace úkolu proběhla bez problémů a žáci se **o fakta a obrazový doprovod velmi zajímali**. Zde jsem už seděla na druhé straně a mohla tak práci učitelky do určité míry sledovat jejich očima. Paní učitelka mluvila **barvitě, velmi dobře volila**

intonaci hlasu a jeho zabarvení. Pouze několikrát ji spíše uklouzlo slovíčko z odborného slovníku, které žáci ve věku 5-10 let v žádném případě nemohli znát. Co se týče obsahové stránky motivace, nezabíhala k přespříliš odborným faktům, která by byla pro žáky zcela jistě matoucí a velmi citlivě volila míru přiblížení se k tématu. Samotná práce pak probíhala s radostí a nadšením z nového objevování. Žáci se do ní velice ochotně ponořili a byli vytrvalí. Učitelka je velice citlivě vedla k vytváření nových pojetí, aniž by její vliv byl přespříliš návodný. Myslím, že má přítomnost v jejich řadách byla v tomto směru poněkud dvousečná. Především dvě žákyně, které seděly v blízkosti, dosti často nakukovaly do mé práce. Na jednu stranu je to vedlo k větší vytrvalosti a ochotě věnovat se úkolu, na druhou stranu však jsem měla malinko pocit, že přejímají mé pojetí práce víc, než by bylo nutné. V tomto směru moje práce na stejném úkolu byla pro všechny trochu návodná.

Závěr a ukončení hodiny byly velice dobře uchopeny a i časově vyšly velmi dobře. Především mělo smysl, že žáci mohli vidět všechny práce pohromadě a usadit je do společného rámce. Z výtvarného hlediska můžu říci, že se obrázky povedly. Žáci si na nich zopakovali a ještě lépe utříbili znalosti tvorby prvků výtvarného jazyka a práce technikou akvarelu.

5. 2. 3. KÓDY A KATEGORIE

VÝUKA - participační styl výuky

- praxi

aktivity - různé práce

- dále nechtěla pracovat
- nezájem o činnost
- opravdu užívali
- do tvorby mohla zapojit i jejich učitelka
- tichosti a pozornosti
- práce pak probíhala s radostí a nadšením
- časově vyšly velmi dobře

úkol - nevydrží na celou dobu výuky

- značné množství různobarevných potvůrek
- rozmanitost jejich tvorby
- více jak jednu práci

- silná poznávací motivační složka
- neobsáhne celou dobu učební jednotky

VÝTVARNÝ JAZYK - elementární znalosti výtvarného jazyka

- líbí nejvíce a proč
- rozmanitost jejich tvorby
- prvků výtvarného jazyka

motivace - o fakta a obrazový doprovod velmi zajímaví

- barvitě, velmi dobře volila intonaci hlasu a jeho zabarvení
- místem setkání
- tajemství, které je skryto

kompozice - kompozici zafixovala

- dotvořily ze zbývajících kompozici
- umístěna doprostřed
- popřehazovaly
- vyhovovala jejich kompozice
- kompozice neobvyklého formátu
- různé velikosti papíru
- práci s netradičním formátem
- příliš velký formát

barva - rozdílné barevnosti, tvarům i způsobům práce

- víc míchají
- jakoukoliv barvu i tvar
- míchání barev
- práci se štětcem
- práce technikou akvarelu

tvar - rozdílné barevnosti, tvarům i způsobům práce

- jakoukoliv barvu i tvar

SVĚT - světy, které můžeme vidět

- s jiným světem

mikrosvět - veliká společná bakteriální práce

- zajímavou bakterii
- mikrosvět, bakterie, vir, buňka...

- svět, skrytý
- bakterie
- kde všude můžeme bakterie nalézt
- mikroskop
- snímky z mikrosvěta
- mikrosvětem
- malé potvůrky
- mikroorganismus
- nový svět
- mikroorganismy

vlastní malý svět

známý svět - našeho světa

DISKUZE - závěrečná diskuze

- do diskuze zapojili
- zapojila i malá dívka
- na konci vyučovací hodiny zbyl dostatek času společně sednout nad výtvary
- časově vyšly velmi dobře
- mohli vidět všechny práce pohromadě

výsledek - různé práce

- velká společná bakteriální práce
- nápad, který jsem ihned zrealizovala
- usadit je do společného rámce

ATMOSFÉRA TŘÍDY - velmi dobrý a přátelský vztah učitelkou

- zapojila i malá dívka
- opravdu užívali
- tichosti a pozornosti
- společnými silami
- dobře pracovaly

výsledek - velká společná bakteriální práce

- hra s umístováním
- na konci vyučovací hodiny zbyl dostatek času společně sednout nad

výtvary

- se obrázky povedly

pomůcky - zásobená svým materiálem a pomůckami

SCHOPNOSTI UČITELE - velmi dobrý a přátelský vztah

- odučit v praxi
- reflexi
- reflektovat práci mé kolegyně

jazyk - obecné češtiny

- barvitě, velmi dobře volila intonaci hlasu a jeho zabarvení
- z odborného slovníku

posturika - zkříženýma rukama na prsou

- s rukou v kapse

kreativita - kompozici zafixovala

- nápad, který jsem ihned zrealizovala

dva učitelé - vlivem zmatení rolí

- že to mohlo být pro žáky poněkud matoucí
- pozornost nás obou
- lépe promyslet oslovovací strategii
- často nakukovaly do mé práce
- přejímají mé pojetí práce
- pro všechny trochu návodná

ČAS - časového hlediska

- časově vyšly velmi dobře

délka vyučování - na konci vyučovací hodiny zbyl dostatek času společně sednout

nad výtvary

- dokonce hodiny
- zakončili o něco dříve
- nevydrží na celou dobu výuky
- neobsáhne celou dobu učební jednotky

práce s časem - využili času k volné kresbě

- více jak jednu práci

VLASTNOSTI ŽÁKŮ - dobře pracovaly

- abstraktního myšlení
- z fantazie dětí
- žádné osobní zkušenosti
- žáci měli reagovat pozitivně a aktivně
- pracovali kontinuálně po celou dobu
- ponořili a byli vytrvalí

samostatnost - sami si vykroužili

- sami vystříhali
- značná samostatnost
- výběru barev
- umisťování na paletu

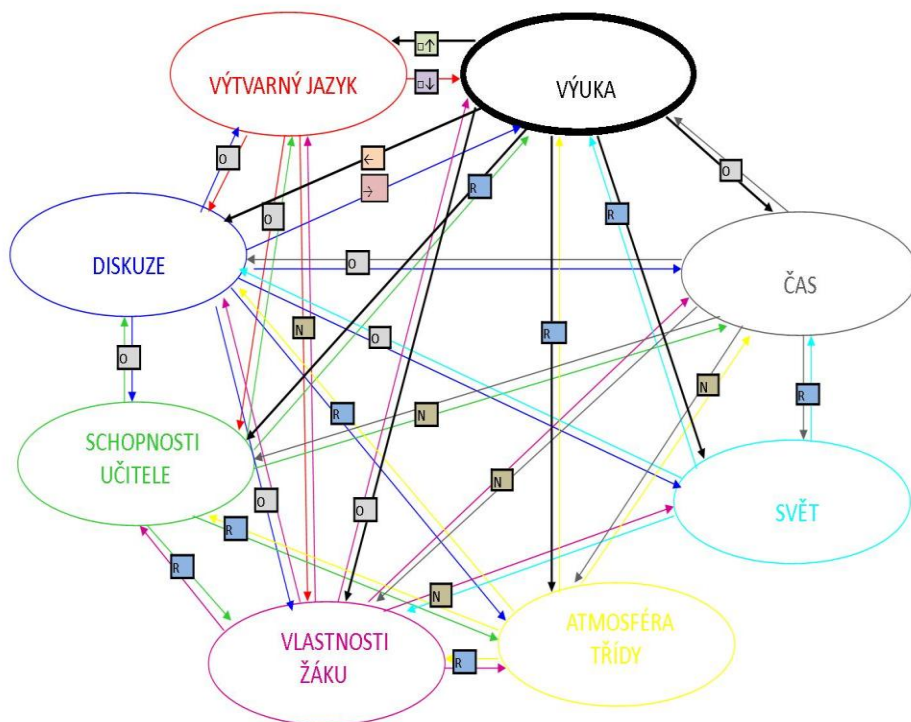
5. 2. 3. 1. TABULKA VAZEB

Následující tabulka reprezentuje vztahy mezi kódy a kategoriemi z mého hlediska, jak je cítím a logicky myslím, nejde tedy o obecně platné normy, ale spíše o reprezentaci mého přístupu a vztahu k výuce a jejím jednotlivým aspektům, na konkrétním příkladu z praxe. Tato vztahová tabulka zde plní specifickou část sebereflexe, která samozřejmě je velice časově náročná a pro běžnou praxi tedy není příliš efektivní. Většinu druhů vazeb a jejich znaky jsem převzala od Fulkové, další jsem přizpůsobila, eventuelně vytvořila, pro své potřeby.

	VÝUKA	aktivita	úkol	VÝTVARNÝ JAZYK	motivace	kompozice	barva	tvár	SVĚT	mikrosvět	vlastní malý svět	známý svět	DISKUZE	výsledek	ATMOSFÉRA TŘÍDY	pomůcky	SCHOPNOSTI UČITELE	jazyk	posturika	kreativita	dva učitelé	ČAS	délka vyučování	práce s časem	VLASTNOSTI ŽÁKŮ	samostatnost
VÝUKA		□↑	□↑	□↑	□↑	□↑	□↑	□↑	R	□↑	R	←	R	R	□↑	R	□↑	□↑	→	O	O	R	X	O	R	
aktivita	□↓		R	O	→	N	N	N	R	→	R	R	←	←	R	O	R	N	N	→	O	O	R	R	O	O
úkol	□↓	R		O	→	□↑	□↑	□↑	R	R	R	R	O	←	R	O	O	O	O	→	O	O	R	R	R	O
VÝTVARNÝ JAZYK	□↓	O	O		N	□↑	□↑	□↑	X	X	X	X	O	O	X	□↑	O	N	X	R	X	X	X	X	N	N
motivace	□↓	←	←	N		O	O	O	→	→	N	→	←	←	O	O	{X}	R	R	R	O	N	R	R	R	O
kompozice	□↓	N	□↓	□↓	O		R	R	X	X	O	X	X	←	X	X	O	X	X	→	X	X	X	X	O	O
barva	□↓	N	□↓	□↓	O	R		R	X	O	O	X	X	←	X	X	O	X	X	→	X	X	X	X	O	O
tvár	□↓	N	□↓	□↓	O	R	R		X	O	O	X	X	←	X	X	O	X	X	→	X	X	X	X	O	O
SVĚT	R	R	R	X	←	X	X	X		□↑	R	□↑	O	O	X	X	X	□↑	X	O	X	R	N	N	O	O
mikrosvět	□↓	←	R	X	←	X	X	O	□↓		X	□↓	O	←	O	X	X	O	X	O	X	X	X	X	X	X
vlastní malý svět	O	R	R	X	N	O	O	O	R	O		R	O	←	O	O	O	{X}	O	{X}	X	X	X	X	{X}	O
známý svět	R	R	R	X	←	X	X	X	□↓	□↑	R		O	R	X	X	O	□↑	X	O	X	R	N	O	O	O
DISKUZE	→	→	O	O	→	X	X	X	O	O	O	O		R	R	X	O	□↓	□↑	O	O	O	O	□↑	O	O
výsledek	R	→	→	O	→	→	→	→	O	→	→	R	R		O	□↑	O	N	X	R	O	O	O	□↑	O	O
ATMOSFÉRA TŘÍDY	R	R	R	X	O	X	X	X	X	O	O	X	R	O		O	R	O	O	R	R	N	O	O	R	O
pomůcky	□↓	O	O	□↓	O	X	X	X	X	X	O	X	X	□↓	O		□↓	X	X	□↓	X	N	□↓	O	□↓	□↓
SCHOPNOSTI UČITELE	R	R	O	O	{X}	O	O	O	X	X	O	O	O	O	R	□↑		{X}	{X}	{X}	N	N	O	{X}	R	R
jazyk	□↓	N	O	N	R	X	X	X	□↓	O	{X}	□↓	□↑	N	O	X	{X}		N	R	X	N	X	O	O	N
posturika	□↓	N	O	X	R	X	X	X	X	X	O	X	□↓	X	O	X	{X}	N		N	X	X	X	X	O	O
kreativita	←	←	←	R	R	←	←	←	O	O	{X}	O	O	R	R	□↑	{X}	R	N		N	N	X	O	{X}	O
dva učitelé	O	O	O	X	O	X	X	X	X	X	X	X	O	O	R	X	N	X	X	N		X	X	O	N	N
ČAS	O	O	O	X	N	X	X	X	R	X	X	R	O	O	N	N	N	N	X	N	X		□↑	□↑	N	N
délka vyučování	R	R	R	X	R	X	X	X	N	X	X	N	O	O	O	□↑	O	X	X	X	X	□↓		R	N	X
práce s časem	{X}	R	R	X	R	X	X	X	N	X	X	O	□↓	□↓	O	O	{X}	O	X	O	O	□↓	R		{X}	R
VLASTNOSTI ŽÁKŮ	O	O	R	N	R	O	O	O	O	X	{X}	O	O	O	R	□↑	R	O	O	{X}	N	N	N	{X}		{X}
samostatnost	R	O	O	N	O	O	O	O	O	X	O	O	O	O	O	□↑	R	N	O	O	N	N	X	R		{X}

□↓	je součástí (podřadnost)	N	nějak souvisí (nenalezena patřičná vazba)
□↑	je součástí (nadřadnost)	X}	má vlastnost
→	je důsledkem	{X	je vlastností
←	je podmínkou	O	je ovlivněn
R	reciprocita (vzájemnost)	x	bez zjevné vazby
=	rovná se (stejná úroveň)		

5. 2. 3. 2. NEJVÝZNAMNĚJŠÍ VAZBY V MNOŽINOVÉM GRAFU

5. 2. 4. ZÁVĚREČNÉ ZHODNOCENÍ VÝUKY

Z předchozích dvou grafů s přehledem vazeb, jsem došla k závěru, že nejvýznamnější kategorií je „VÝUKA.“ Tato kategorie má vazbu se všemi ostatními. A poukazuje na to, že při mé praxi byla energie soustředěna správným směrem. Celý průběh vyučování se nesl v přátelském duchu. Je samozřejmé, že se objevily i drobné nedostatky, které vyplynuly z nervozity. Například problematika při oslovování či obecná čeština, nebo občasné příliš odborné slovo.

Také je jasné, že zejména u výtvarné výchovy, kde se předávají nejen technické dovednosti, ale i další obsahy spojené s vnímáním světa a napomáhání tvoření postojů u dětí, je velmi nezbytné být seznámen s kolektivem třídy, jeho fungováním a jednotlivými žáky.

Přítomnost druhé učitelky v hodině, která se podílela na výtvarné činnosti, se ukázala jako přínosný moment, i když by bylo zřejmě vhodnější zvolit někoho jiného, než je přímo vlastní učitel třídy, protože by nedocházelo k drobným zásahům do výuky. Jakými bylo například obracení se žáků s dotazy ke své učitelce, či u některých přímá inspirace její tvorbou, což je pochopitelné, protože k ní mají důvěru.

S celkovým průběhem hodiny jsem spokojená. Eliminovala se i problematika času, která hraje v našem školství velkou roli. Úkol se povedl dokončit a dokonce s takovou rezervou, že proběhla velmi zdařilá diskuze, do které se zapojili všichni přítomní žáci. Závěrečné společné hodnocení považuji za velmi důležité, jak píše Fulková: „...o produktu (obrazu, kresbě, objektu, akci a její dokumentaci atd.) se musí mluvit, aby vůbec nastal proces vzniku významů: vytváření znaků a vytváření významů je stejně důležité.“²⁷

Žákům se podařilo nahlédnout do jim zatím nepříliš známého světa a utvořili velké množství svých parafrází. Ke své tvorbě přistupovali originálním způsobem. S jejich výtvarnými výstupy jsem velmi spokojená. Ty snad odkazují ke zdařilé motivaci a zájmu o zvolené téma.

V průběhu výuky jsem se soustředila zejména na rozvolněnou techniku a otázky mikrosvěta, což poněkud upozadilo hlavní téma „Místo setkání,“ ale nešlo o náhodu, záměrně jsem je odsunula do pozadí, protože si myslím, že pro tuto konkrétní situaci (cizí nečekaný učitel a s ním spojený jiný styl výuky a náročné téma ze světa mikroorganismů) by nebylo vhodné pracovat ještě s dalšími obsahy.

²⁷ Fulková, M.: *Diskurs umění a vzdělávání*, nakl. H&H s. r. o, 2008, ISBN 978-80-7319-076-7, str. 184

6. PÁR SLOV K VÝTVARNÉ ČÁSTI

Výtvarnou část jsem pojala jako soubor mini videodokumentů. Jde o videa, která jsem sbírala v průběhu psaní diplomové práce. Jsou to různé příležitosti setkání na různých místech setkání. K natáčení jsem zvolila záměrně fotoaparát, který je bližší realitě, než amatérské videokamery, z kterých záznam nese „pachut“ domácího videa. Šlo mi o zachycení pomíjivých a unikátních momentů, která jednotlivá setkání nabízejí, stejně tak jsem se snažila o přenesení atmosféry jednotlivých míst do záznamu. Dokumenty vznikaly náhorně, žádný z nich není uměle připraven a upraven, proto jednotlivá videa mají různou délku. O jejich délce rozhodovala daná situace. Nešlo zde o žádnou performanci či výtvarnou akci, ale pouze o záznam a zdokumentování určité přirozené situace. Souhlasím s Knížákem a jeho názoru k dokumentům spojeným s výtvarnou akcí či performancí: *„V drtivé většině je tu dokument podobným prvem jako u malíře obraz, u sochaře socha, u spisovatele kniha atp... Častá skromnost (veleskromnou) a přitom touha (často asi jen podvědomá) po komunikaci, dala vzniknout tomu, že mnohé z těchto akcí vznikají jen jako záminka pro vytvoření dokumentu. V tomto případě může vlastně performance zmizet a může zůstat jen uměle vytvořen dokument, který by teoreticky mohl mít (a třeba má) stejnou kvalitu (nebo i větší) jako dokument skutečný.“*²⁸

Dokumenty pocházejí ze setkání ve veřejném prostoru. Toto téma mě provází celé mé studium, hranice veřejného a soukromého, stereotyp města, identita. Všechna tato témata jsou snoubena v těchto setkáních.

Během natáčení vytanuly určité stereotypy, které nutně vznikají, při městském způsobu života, ať už jde o setkávání na ulici, v prostředcích hromadné dopravy, kulturních akcích, či při setkání s přáteli, například při oslavě narozenin. Proto jsem provedla selekci videí, aby nepůsobila příliš únavně.

Za velmi důležitou považuji instalaci těchto minidokumentů, v ideálním případě jeden prostor, kde by byly dokumenty spuštěny ve smyčce každý na svém projektoru. V místnosti by se pak mísily všechny zvuky z těchto míst setkání a vznikl by tak kompaktní živý prostor setkání při samotné instalaci, kde by se jednotlivá místa setkání prolínala a tvořila tak nikdy nekončící organický prostor setkání.

²⁸ KNÍŽÁK, M.; (*názory*) 1995 – 1964, nakl. Vetus Vita, Brno 1996, ISBN 978-80- 902024-3-8

Zvolila jsem celkem šest dokumentů, jde o videa, která jsem sama pořídila, tudíž jde o má místa setkání. Tematicky se těchto šest minidokumentů různě prolíná.

Jde o tato místa: Setkání na schodech (1), Setkání v hospůdce u příběhu (2), Setkání při oslavě narozenin (3), Setkání u tance (4), Setkání v tramvaji (5) a Setkání na křižovatce (6).

Setkání na schodech prezentuje místo, kde se s lidmi míváme, a které i přesto, že je to jen spojnice mezi odlišnými úrovněmi terénu, nabízí neuvěřitelný prostor pro setkání. Je to díky své stupňovité formě, která vždy línému člověku nabízí pohodlné usazení a přitom dobrý výhled. Mé konkrétní schody se nacházejí mezi Střeleckým ostrovem a Mostem Legií, zaujal mě dav valící se na koncert, jak se mísil, proudil všemi směry a různě pozastavoval. Zapnula jsem tedy natáčení, sledovala jsem tento masivní tok, kde jednotlivými kapkami této řeky byli lidé, a čekala, co bude dál... Najednou se mi do objektivu vrhla má spolužačka a natáčení tak po několika minutách ukončila. Naše setkání bylo koncem natáčení Místa setkání v lokalitě schody.

Další video jsem natočila v jedné hospůdce na Žižkově, respektive před ní. Po dlouhé tuhé zimě, výčepník otevřel své okno a umožnil tak kolemjdoucím, aby si dali sklenku dobrého moku a při tom vychutnávali první teplejší sluneční paprsky v blízkosti na lavičce. Zaujala mě atmosféra tohoto místa, kde se osazenstvo setkávajících se lidí poměrně rychle mísilo, návštěvníky byli pískaři, lidé co se po cestě domů stavili „na jedno,“ rodiče s dětmi, kamarádi... S tím jsem tam seděla i já, opět zafungovala náhoda. Můj kamarád začal z ničeho nic vyprávět historku, která se týkala cesty vlakem z Prahy domů, při které ho úspěšně okradl jeden muž, ale kterého on sám úspěšně prošacoval, takže o svůj notebook nepřišel. Tato historka je časomírou tohoto dokumentu.

I další video jsem natočila na oslavě narozenin mé kamarádky, chtěla jsem zachytit narozeninovou atmosféru, bavící se lidi a trochu klaustrofobický dojem z přeplněného místa. Seděla jsem u stolku ještě s několika přáteli, najednou se z ničeho nic z davu vyjevila oslavenkyně, chvílku nám v rytmu „pérovala“ u stolu, což vedlo k tomu, že odpružila další kamarádku, kterou s sebou odvedla na taneční parket.

S tancem a hospodským setkáním souvisí i další video, i když zde se od vyprávění a konzumování dostáváme k jinému světu. Světu hudby a tance. Toto setkání nebylo jen o účinkujících, a vystupujících, ale i o zvláštním světě, který propojuje samotné umělce, světě, který obecnost tuší, ale není mu dovoleno do něj nahlídnout. Fascinující konverzace beze slov při setkání tří tanečnic.

Další setkání, které se odehrálo při noční jízdě tramvají, vyplývá z anonymity lidí, kteří spolu cestují hromadnou dopravou. Zaujal mě částečně osvětlený obličej ženy odrážející se ve skle tramvaje. Tento odraz jsem pozorovala až do chvíle, kdy mi zmizel v záplavě světla benzínové čerpací stanice.

Nejvíce anonymním místem, které jsem ze svých setkání zvolila, je křižovatka před Tančícím domem. Kříží se zde obrovská čtyřproudá silnice se silnicí vedoucí napříč podél nábřeží, která je navíc protknutá tramvajovými kolejemi. Jde o místo plné hluku, špíny a zápachu z projíždějících automobilů, přesto mě něčím upoutalo. Byla to nejen jasná zacyklenost vyplývající z intervalů na semaforech, ale i ta představa, kolik lidí se tu během chvíle setká, kolik lidí jedoucích za svými cíli je najednou propojeno jedním místem, a přitom je toto místo tolik anonymní. Všichni sedí pevně uzavřeni ve svých motorových miláčcích a s venkovním světem se spojují pouze skrze světla a klaksony svých automobilů. Řeč zde není na místě, nebylo by slyšet... Ale některá gesta prováděná z bezpečí svých dopravních prostředků jsou více než výmluvná...

Těchto šest minidokumentů zastupuje situace, které se ve městě do nekonečna opakují, dali by se k nim přidat i další místa, jako obchodní dům, či návštěva lékaře nebo úřadu, ale myslím si, že by to bylo zbytečné, pocity z těchto míst se prolínají například v setkáních na schodech, v tramvaji či křižovatce. Závěrem se dají tato místa rozdělit do dvou velkých skupin, místa setkání s lidmi, které neznáme a místa setkání se známými a přáteli. Ale jak je jasné, jde jen o mentální rozlišení, protože obě tyto skupiny jsou propojené a jen my rozhodujeme o tom, jak dané setkání vnímáme. Vždyť i mezi cizími se můžeme cítit jako s přáteli (například na koncertě, při sportovním utkání...), stejně tak, jako se s přáteli můžeme cítit cizincem.

PŘÍLOHA

Fotografická dokumentace výuky v ZUŠ Klementa Slavického v Radotíně

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

a) tištěné publikace

BOUZEK, J.; *Jak se domluvit s jinými?*, nakl. Triton, Praha 2008, ISBN 978-80-7387-043-0

GAFFOVÁ, J.; OLIVEROVÁ, C.; *Svět umění XX. století, od postmodernismu po digital art*, nakl. Albatros, Praha 2003, ISBN 80-00-01179-4

GEHL, J.; *Život mezi budovami – Užívání veřejných prostranství*, nakl. Nadace partnerství – Program Partnerství pro veřejná prostranství a Jan Gehl, Brno 2000, ISBN 80-85834-79-0 (Albert)

HENDL, J.; *Kvalitativní výzkum – základní metody aplikace*, nakl. Portál, Praha 2008, ISBN 978-80-7367-485-4

KNÍŽÁK, M.; *(názory) 1995 – 1964*, nakl. Vetus Vita, Brno 1996, ISBN 978-80-902024-3-8

PIJOAN, J.; *Dějiny umění 1*, nakl. Knižní klub a Bailos, Praha 1998, ISBN 80-7176-765-4 (1. díl)

ROESLOVÁ, V.; *Řady a projekty ve výtvarné výchově*, nakl. Sarah, Praha 1997, ISBN 80-902267-2-8

SAGAN, C.; *Kosmos*, nakl. Eminent ve spolupráci s Knižním klubem k. s., Praha 1998, ISBN 80-85876-54-X (Eminent), ISBN 80-7176-727-1 (Knižní klub)

Výtvarné umění ve veřejném prostoru, Mimořádný grant v oblasti kultury z rozpočtu statutárního města Ostravy pro rok

ZHOŘ, I.; *Proměny soudobého výtvarného umění*, Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1992, ISBN 80-04-25555-8

b) internetové zdroje

ALBUM MEGALITICKÝCH PAMÁTEK;

http://www.kpufo.cz/oblasti/meg/album/mechanika/d_tri.htm; 13. 7. 2009

ARCHIWEB; <http://www.archiweb.cz/buildings.php?type=20&action=show&id=636>,
28. 1. 2009

HÁJEK, V.; *Veronika Bromová*; ARTLIST (DATABÁZE SOUČASNÉHO UMĚNÍ),
<http://artlist.cz/index.php?id=2583>, 19. 2. 2010

KNÍŽÁK, M.; ARTLIST (DATABÁZE SOUČASNÉHO UMĚNÍ); *Procházka po Novém světě*, <http://artlist.cz/?id=2692>, 19. 2. 2010

MAGISTRÁT HL. M. PRAHY; http://skoly.prahamesto.cz/parent5074/62588_Zakladni-kamen-pomniku-II-odboji-na-Klarove,
24. 3. 2010

MÁLÁ, O.; *Hot boundaries*; VERONIKA BROMOVÁ;
<http://www.veronikabromova.cz/english/text.html>, 19. 2. 2010

NÁBĚLEK, K.; ARTLIST (DATABÁZE SOUČASNÉHO UMĚNÍ); *Procházka po Novém světě*, <http://artlist.cz/?id=2692>, 19. 2. 2010

TÝDEN. CZ; http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/parasutiste-maji-novy-pomnik-jak-se-vam-libi_119589.html, 24. 3. 2010

W.ART PROJECTS; <http://www.wartprojects.com/cz/a4.html>, 16. 2. 2010

W.ART PROJECTS; <http://www.wartprojects.com/cz/a3.html>, 16. 2. 2010

SEZNAM POUŽITÝCH VYOBRAZENÍ

Obr. 3 *Damien Hirst – „Pryč ze stáda,“ 1994*

CHANNEL 4;

http://www.channel4.com/culture/microsites/T/turner_2001/media/Shock%2520Tactics/DamienHirst.jpg&imgrefurl=http://www.channel4.com/culture/microsites/T/turner_2001/Shock4.htm&usg=__u3RMBQprvc1Bx2EIWkoMO2RozDk=&h=368&w=500&sz=32&hl=cs&start=1&tbnid=kexftNAennBOM:&tbnh=96&tbnw=130&prev=/images%3Fq%3Ddamien%2Bhirst%26gbv%3D2%26hl%3Dcs; 17. 6. 2009

Obr. 4 *Stonehenge*

TEA AND GOSSIP;

<http://teaandgossip.com/wp-content/uploads/2007/01/stonehenge.jpg>,
13. 7. 2009

Obr. 3 *Jubilee Church*

http://farm1.static.flickr.com/77/177043230_b4df079790.jpg, 28. 1. 2010

Obr. 4 *Teotihuacán*

CESTUJÍCÍ.INFO; <http://cestuji.info/mexiko/obr/teotihuacan0005.jpg>, 23. 7. 2009

Obr. 5 *E-temen-an-ki*

QUEZI.COM;

http://quezi.com/wp-content/uploads/2009/02/2185340808_4f8ff40435.jpg,
23. 7. 20 09

Obr. 6 *Staronová synagoga*

VOLNY.CZ; <http://volny.cz/michba/StaronovSyn.jpg>, 28. 1. 2010

Obr. 7 *Mešita v Cordóbě*

ŠPANĚLSKO.INFO; <http://www.spanelsko.info/img/F00241.jpg>, 27. 1. 2010

Obr. 8 *buddhistický chrám Tawang*

TÝDEN.CZ; http://www.tyden.cz/obrazek/4ae700895a639/ind-tawang-chram-buddh-profi-4ae7217fd7423_543x361.jpg, 10. 3. 2010

Obr. 9 *Lukáš Rittstein – „Úsvit,“ 2004*

http://www.earch.cz/img/article/2008/12/e7fc_466_rittstein.usvit.ostrava.2005-04.jpg, 16. 2. 2010

Obr. 10 *Vladimír Preclík, Ivan Ruller – „Pomník II. odboje“ 2006*

http://lh4.ggpht.com/_ZER0WGOEdw/Rq4hA7Y6uCI/AAAAAAAAADJc/wFwW5kW5cXM/IMG_6741.JPG, 25. 3. 2010

Obr. 11 *Jaume Plensa – „WE,“ 2009*

<http://www.wartprojects.com/pics/trans/press/plensa3.jpg>, 16. 2. 2010

Obr. 12 *Zdena Žižková - foto z „Procházky po novém městě,“ 1964*

ARTLIST.CZ; <http://artlist.cz/?id=2692>, 16. 2. 2010

Obr. 13 *Veronika Bromová – „Bytosti,“ 1997*

Obr. 14 *Veronika Bromová – „Bytosti - Dětství,“ 1997*

VERONIKA BROMOVÁ; <http://www.veronikabromova.cz/instalace.html>, 19. 2. 2010

Obr. 15 *Mikrosvět – k přednášce na Univerzitě J. E. Purkyně*

UNIVERZITA JANA EVANGELISTY PURKYNĚ;

http://images.google.cz/imgres?imgurl=http://fos.ujep.cz/data/aktuality/bubblechambcol.jpg&imgrefurl=http://fos.ujep.cz/index.php%3Fpage%3D100&usg=__av9YyzjG2n0uGF-

[2TPnt18O0SYw=&h=191&w=262&sz=59&hl=cs&start=10&tbnid=IVez8ouuS7_ntM:&tbnh=82&tbnw=112&prev=/images%3Fq%3Dmikrosv%25C4%259Bt%26gbv%3D2%26hl%3Dcs](http://fos.ujep.cz/index.php%3Fpage%3D100&usg=__av9YyzjG2n0uGF-2TPnt18O0SYw=&h=191&w=262&sz=59&hl=cs&start=10&tbnid=IVez8ouuS7_ntM:&tbnh=82&tbnw=112&prev=/images%3Fq%3Dmikrosv%25C4%259Bt%26gbv%3D2%26hl%3Dcs), 17. 6. 2009

Obr. 16 *Mikrosvět – z výstavy české vědecké fotografie*

IDNES ZE 17. 11. 2008;

http://i.idnes.cz/08/111/gal/JBA26f2bb_112927_2765523.jpg&imgrefurl=http://zpravy.idnes.cz/vedci-vyfotili-svet-pod-mikroskopem-ocima-umelce-podivejte-se-pbk-/vedatech.asp%3Fc%3DA081107_143711_domaci_jba&usg=__39m4Df6uNwOQtKcHS-1aRha3tw=&h=358&w=460&sz=30&hl=cs&start=1&tbnid=YIsFqjz1ThMWxM:&tbnh=100&tbnw=128&prev=/images%3Fq%3Dmikrosv%25C4%259Bt%26gbv%3D2%26hl%3Dcs; 17. 6. 2009

Obr. 17 *H. R. Giger – Metamorfóza 2*

LCS; <http://thelittlechimpsociety.com/wp-content/uploads/2007/10/hr-giger-3.jpg>,
17. 6. 09

Obr. 18 *galaxie – Český institut*

ČESKÝ INSTITUT, LISTOPAD 2007;

http://images.google.cz/imgres?imgurl=http://ao-institut.cz/texty/Evoluce/img/vesmir-1.jpg&imgrefurl=http://ao-institut.cz/texty/Evoluce/01-hmotny-vesmir.html&usg=__7aAQhPAnSAVjD1rnqIpDEq55x5o=&h=335&w=400&sz=31&hl=cs&start=6&tbnid=GGPSIY4EIYRkdM:&tbnh=104&tbnw=124&prev=/images%3Fq%3Dvesm%25C3%25ADr%26gbv%3D2%26hl%3Dcs, 17. 6. 2009